

مرکز مطالعات و برنامه ریزی بیان

Al-Bayan Center for Planning and Studies

بحرانهای پیش آمده در روابط ترکیه و آمریکا و تکاپوی نخبگان سیاسی ترک برای استراتژیهای نوین

محمد هادی مدنی

مجموعه نشریات مرکز مطالعات و برنامه ریزی بیان

مرکز مطالعات و برنامه ریزی بیان سعی دارد منبع مستقل مهمی برای تحلیل مسائل عراق به شمار آید و انجمن مناسبی برای ایجاد فضای گفتگو پیرامون رخدادهای عراق و منطقه باشد. علاوه بر آن مرکز بیان سعی دارد در تبلور اندیشه راهبردی کارآمد نزد تصمیم گیرندگان سیاسی عراق (از تمامی احزاب و جریاها) نقشی فعال ایفا کند و تلاش می کند توانایی سایر نهادها دولتی و غیر دولتی و مراکز آموزشی و پژوهشی و سازمانهای مردم نهاد در جامعه مدنی را بهبود بخشد تا در نتیجه آن کارشناسان زنده ای در عرصه مدیریت و اقتصاد و جامعه شناسی و اداره امور سیاسی در کشور به میدان بیایند.

مرکز بیان رسالت خود را از طریق ارائه مقالات علمی و اجرای مطالعات میدانی و پشتیبانی مالی از پژوهشگران و برگزاری کنفرانس و نشست و کارگاه های علمی و دوره های آموزشی برای نهادهای دولتی و دانشگاه ها به انجام می رساند.

بحرانهای پیش آمده در روابط ترکیه و آمریکا و تکاپوی نخبگان سیاسی ترک برای استراتژیهای نوین

محمد هادی مدنی *

چکیده

روابط ترکیه - آمریکا در دوره های اخیر در وضعیت تنش آمیز در حال جریان است. بحرانهای پیش آمده بین دو کشور، روابط را در بستری حساس و شکننده قرار داده است. چیستی، ماهیت و علت اساسی بحرانهای اخیر و اینکه اینها باعث به وجود آمدن چه گزینه های استراتژیک می شود، به عنوان یک پرسش مهم اذهان را مشغول کرده است. این مقاله قصد دارد به پژوهشهای بعدی راجع به آینده روابط ترکیه-آمریکا، کمکی مقدماتی نظری ارائه دهد. در این راستا مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و کارگیری یک چشم انداز کلان، برای تبیین بحرانهای پیش آمده از فرضیه ای خاص دفاع می کند. طبق این فرضیه، با تمام شدن جنگ سرد، در برهه جدید از سویی، آمریکا در نظام هژمونیکی که رهبری آن را به عهده دارد، ترکیه را در موقعیتی رضایتمند قرار نداده و از سوی دیگر، ترکیه سیاستهای مبتنی بر هویت سیاسی عثمانی گرایي را در داخل و خارج اعمال کرده است که جمع این دو عامل، زمینه را برای ایجاد بحرانها فراهم نموده است و با وخیم شدن وضعیت، در نزد نخبگان سیاسی ترک دو استراتژی مبنی بر اورآسیاگرایی و با رویکرد رئالیستی و مدیریت بحران باقی ماندن در ناتو، مطرح گردیده است.

واژگان کلیدی: ترکیه، ایالات متحده آمریکا، روابط، هژمونی، عثمانی گرایي، اورآسیاگرایی، پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو)

۱. مقدمه

بحرانها در روابط اجتماعی، وضعیتهای آشفته ای هستند که از سوی عواملی مثل انسانها، دولتها، حکومتها و گروه ها تجربه می شوند. واژه بحران، مفهوم اختلال را دربر دارد. بحران را می توان به صورت غیر عادی

* در رشته علوم سیاسی باگراش جامعه شناسی سیاسی دکتری اش را از دانشگاه تهران گرفته است. حوزه پژوهشی وی به طور عام موضوعات سیاسی در خاور میانه و به طور خاص تحولات سیاسی ترکیه و ایران می باشد.

و نامستقر بودن وضعیت و همچنین رخ دادن اتفاقی بصورت ناگهانی و در هر سیستمی چیزی که حالت روال عادی را از بین ببرد، تعریف کرد. مفهوم بحران، از ادبیات آلمانی با توصیف «جنگ نیست، اما صلح نیز وجود ندارد» که وضعیت سخت را می‌رساند، به ادبیات بین المللی وارد شده است.^۱

در نظم روابط بین المللی امروزه بحران، به عنوان نقاط شکننده دیپلماتیک، اقتصادی و نظامی که روند روابط دولتها را تغییر می‌دهند، تعریف می‌گردد. بحران می‌تواند ماهیت سیاسی، اقتصادی و نظامی داشته باشد. بحرانها حد اقل ارزشهای اصلی یک دولت را تهدید کرده و آینده روابط دولتهایی را که از بحران رنج می‌برند، در ابهام قرار می‌دهند. از این جهت همه بحرانها با هم شباهتهایی دارند.^۲ از سوی دیگر در روابط بین الملل هر بحران، دولتی را یا برنده و یا بازنده می‌کند. اما در حالت طبیعی هر دولتی می‌خواهد برنده باشد. در این وضعیت، بحرانها به عنوان فرصت بهره‌مندی از چیزی، قابل تحلیل است. البته این، قبل از هر چیزی ضرورت وجود یک برنامه مدون خوب مدیریت بحران را به میان می‌آورد.^۳

مفهوم بحران که عناصری همچون هرج و مرج، اختلال، عدم موفقیت در روندهای عادی، نقاط شکننده منفی، تهدید ارزشهای اصلی و در ابهام قرار دادن آینده روابط را در درون خود دارد، هنگامی که در روابط بین الملل درباره توصیف کردن رابطه دو و یا چند دولت استفاده می‌شود، در حقیقت مسئله‌ای و یا مسائل پیش آمده دلالت می‌کند که کارگیری اندیشه فراگیر و مکانیسمهای عقلانی تصمیم‌گیری را اقتضا دارد.

روابط بین ترکیه و ایالات متحده آمریکا در برهه‌های اخیر نیز شاهد یکسری بحرانهایی است که از مسائلی سرچشمه می‌گیرد. بحرانهای اخیر بین آمریکایی که قدرت جهانی است و ترکیه که یک قدرت منطقه‌ای به شمار می‌رود، هم از این جهت که این دو کشور از بحرانهای به وجود آمده چگونه تحت تأثیر خواهند قرار گرفت و و هم از این جهت که انعکاس احتمالی آن در موازنه قدرت بین المللی و به ویژه در منطقه خاورمیانه، موضوع مهمی است که باید دنبال گردد و بررسی شود. بر این اساس، با هدف روشن کردن موضوع به طور فراگیر، پرسشهایی درباره روابط فعلی و گذشته ترکیه با ایالات متحده آمریکا، بحرانهای اخیر و انعکاس آن بر روابط، علت اصلی بحرانها و چستی افکار عمومی دو کشور درباره یکدیگر، وجود دارند که منتظر پاسخگویی‌اند.

1. İşyar, Ömer Göksel, Definition And Management Of International Crises, Perceptions, Winter 2008, p. 2-3.

2. Walker, Stephen G. Buhran, Danışname-i Revabit-i Beynel Milal ve Siyasete Cihan, Martin Griffiths, Tercüme: Ali Rıza Tayyib, Neşr-i Ney, tahrir, 1388, s. 182.

3. İşyar, Ömer Göksel, Definition And Management Of International Crises, Perceptions, Winter 2008, p. 3.

افزون بر این موضوعات، از آنجا که مصون ماندن از پیامدهای منفی یک بحران، تدوین یک برنامه مدیریت بحران را اقتضا می کند، پدید آمدن تکاپوهای استراتژیک جدید غیر قابل اجتناب است. بر این اساس، این پرسش که ترکیه دارای تنش با ایالات متحده آمریکا به عنوان یک قدرت جهانی، چگونه از وضعیت سختی که از بحرانها نشأت گرفته خارج می شود، موضوع جالبی است. همچنین در این رابطه موضوعات از این قبیل که نخبگان سیاسی ترکیه بر کدام استراتژیها تمرکز کرده اند، کدام گزینه ها را انتخاب نموده اند و نقاط ضعف و قوت استراتژیهای مطرح شده کدامند، از جهت پیش بینی آینده روابط، اهمیت دیگری دارند. مقاله در این چارچوب، بحرانهای اخیر بین ایالات متحده آمریکا و ترکیه، علل این بحرانها و تکاپوی استراتژیک نخبگان سیاسی ترکیه را بررسی کرده و در صدد دسترسی به یافته هایی است که ابهامهای موضوع را برطرف می سازد.

۲. تاریخ روابط ترکیه و ایالات متحده آمریکا

۲.۱. دوره جنگ سرد

طرفهای درگیر در جنگ جهانی دوم، به خاطر موقعیت ژئوپولیتیک ترکیه، علاقه داشتند که این کشور طرف آنان باشد. در مقابل، ترکیه به خاطر اینکه زیر بار سختهایی یک جنگ فرسایشی و مشکلات مالی آن نرود، استراتژی بی طرفی در جنگ را دنبال کرده بود. با این حال، رهبران تصمیم گیر آن دوران در ترکیه، با دو تهدید مواجه شدند که باعث نگرانی آنان گردید. یکی از این تهدیدها، طرد ترکیه از روند مذاکرات بین قدرتهای بزرگ و مورد اشغال قرار گرفتن این کشور در یک اتفاق زود هنگام بود. پس از پایان جنگ جهانی دوم، بیرون ماندن از نظام بین المللی نوین نیز به منزله تهدیدی دومین نگرانی ترکیه را تشکیل می داد.^۴ در این چارچوب، همزمان پس از پایان جنگ جهانی دوم، در نتیجه شکل گیری تهدید اتحاد جماهیر شوروی، روابط جدی دوگانه بین جمهوری ترکیه و ایالات متحده آمریکا در برهه جنگ سرد ایجاد شد.^۵

در شکل گیری این روابط، تداوم دو نگرانی ترکیه در اثنای جنگ جهانی دوم در دوره پسا جنگ، یک عامل مهم بوده است. ترکیه به خاطر تهدیدهای ناشی از اتحادیه جماهیر شوروی در نیمه دوم ۱۹۴۰ و سال های ۱۹۵۰، با قرار گرفتن در کنار آمریکا و بلوک غرب بدنبال محافظت از خود بود. این موضوع، از سوی رهبران

4.Topal, Coşkun, Soğuk Savaşın İlk Yıllarında Türkiye-ABD İlişkilerinde Ekonomik Yardımların Etkisi, KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 6, 2013, s. 112.

5.Bayram, Mürsel, Soğuk Savaş Dönemi Türk-Amerikan İlişkilerinin Sürekliliğinde Askerî Darbelerin Rolü, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y.2015, C.2, S.1, s.31-43, s. 33.

سیاسی وقت در ترکیه، به به منزله دکتربین سیاست خارجی ای فراتر از دیدگاه‌های احزاب تلقی شده است.^۶ چندی نگذشت که در عرصه بین‌المللی این انتخاب بازتاب یافته و در سال ۱۹۴۷ با دکتربین ترومن و در سال ۱۹۴۸ با حمایت مارشال به همراه کمک‌های اقتصادی، روابط با آمریکا آغاز شده و جایگاه استراتژیک پیدا کرده است. در مرحله بعدی، علی‌رغم برخی رهیافتهای احتیاطی استراتژیستهای سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا، با توجه به امکان حمله اتحادیه جماهیر شوروی به ترکیه و ضررهای احتمالی غرب از آن و موفقیت نظامیان ترکیه در جنگ کره، درخواست ترکیه برای عضو شدن در ناتو در ۱۸ فوریه ۱۹۵۲ میلادی مورد قبول واقع گردید.^۷

در دوره ای که آمریکا رهبری سرمای‌داری بلوک غرب را برعهده داشت و با اتحادیه جماهیر شوروی در جنگ سرد بود، به دلیل همسایگی با بلوک سوسیالیست و داشتن جایگاه ژئوپولیتیکی، از سوی آمریکا به ترکیه اهمیت ویژه ای داده شده است. به علت نقش بالقوه ترکیه به عنوان یک کشور مسلمان در پروژه استراتژیک کمربند سبز، در سیاست خاورمیانه و اورآسیای ایالات متحده آمریکا، جایگاه مرکزی پیدا کرده است.^۸

رابطه بین ترکیه و آمریکا که در این محور توسعه پیدا می‌کرد، هر چند نگرانیهای امنیتی ترکیه را برطرف می‌ساخت اما نامه جانسون رئیس‌جمهور آمریکا در سال ۱۹۶۴ در رابطه با بحران قبرس، مبنی بر اینکه ترکیه سلاح‌های گرفته شده از آمریکا را نمی‌تواند در مقابل یونانیها و رومیها به کار ببرد، به عنوان یک نقطه شکننده در تاریخ ثبت شد و باعث آشنایی ترک‌ها با چهره رئالیستی سیاست آمریکا گردید.^۹ همچنین به علت اعلام مجوز کاشت خشخاش در ژوئن ۱۹۷۴ توسط دولت ترکیه و صدور خشخاش و موارد شبیه آن به ایالات متحده آمریکا و استفاده از آن به عنوان منبعی برای استعمال مواد مخدر در این کشور، دولت آمریکا ترکیه را تحت فشار قرار داد و در همان سال بخاطر مداخله نظامی ترکیه در قبرس، کنگره آمریکا ۵ فوریه ۱۹۷۵ تصمیم تحریم سلاح را تصویب نمود که همه این موارد روابط بین دو کشور را متشنج ساخت.^{۱۰}

6. İzmir, Bahar, Türk-Amerikan İlişkilerinin Son Baharı: John F. Kennedy'nin Başkanlığı ve Türk Basını (1960-1963), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 61, Güz 2017, s. 179-205, s.181.

7. Topal, Coşkun, Soğuk Savaşın İlk Yıllarında Türkiye-ABD İlişkilerinde Ekonomik Yardımların Etkisi, KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 6, 2013, s. 119.

8. Ayata, Ali, Ortadoğu Perspektifinden Türkiye-ABD ilişkilerinin Yeni Boyutu, Akademik Bakış Dergisi, Sayı. 22, 2010, s. 4.

9. Bozkurt, İbrahim, Türk Kamuoyunda Amerika İmgesi (1945-1980), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, 2008, s. 361.

10. Ali Ayata ve Murat Ercan, Soğuk Savaş Sonrası Ortaya Çıkan Bölgesel Sorunlar Bağlamında Türkiye-ABD İlişkilerinin Kazandığı Yeni Boyutlar, Bilgi(15) 2007 / 2 : 18-32, s. 19-20.

۲.۲. دوره پس از جنگ سرد

روابط بین ایالات متحده و ترکیه که در دوره جنگ سرد با تنشهای یاد شده ادامه داشت، پس از جنگ سرد نیز علی رغم وجود اختلافات، از سوی طرفین در سطح استراتژیک تداوم یافته است. در دوره جدید ایالات متحده آمریکا برای تداوم هژمونی جهانی خود، به موازات تغییرات ژئوپولیتیکی و موازنه قدرت در سطح منطقه ای و جهانی، در وضعیت جدید مصادیق همکاری با ترکیه را معین کرده است.

در چارچوب مواردی چون ممانعت از ایجاد برتری روسیه در سرزمینهای پیشین شوروی، مشارکت در روند صلح خاورمیانه، افزایش تأثیر آمریکا در اتحادیه اروپا، یافتن متحد منطقه ای برای اسرائیل و استفاده از پایگاهها در صورت مداخله نظامی، آمریکا از دیدگاه خود جایگاه ترکیه را مشخص نموده است.^{۱۱} از سوی دیگر، درخواست ارتش آمریکا برای استفاده از خاک ترکیه برای اشغال عراق که درخواست آن در اول مارس ۲۰۰۳ از سوی مجلس ترکیه رد شد، سبب گردید تا در حادثه پیش آمده در چهارم جولای، نظامیان ترکیه در شمال عراق توسط نظامیان آمریکا تحقیر و دستگیر شوند. این رویداد، در حقیقت این فرضیه را اثبات نمود که روابط بین دو کشور در دوره جدید نیز بدون تنش نخواهد بود.^{۱۲} چنانکه مسائل حزب کارگران کردستان (P.K.K)، شمال عراق، قبرس و نسل کشی ارمنی به صورت دائمی در روابط ایالات متحده آمریکا و ترکیه باعث اختلافات شد و گاهی عامل بالا رفتن تنش گردید.^{۱۳}

علی رغم وارد شدن به این تلاطمها روابط ایالات متحده آمریکا و ترکیه ادامه پیدا کرد. همانگونه که در سطور بالا تبیین گردید؛ نقش و جایگاه ترکیه که از سوی ایالات متحده در نظر گرفته شده بود، توضیح دهنده تداوم این روابط بوده است. در کنار این؛ ایالات متحده آمریکا پس از جنگ سرد در راستای جلوگیری از ائتلاف اوراسیا در مقابل غرب که در محوریت چین - هندوستان - روسیه تجسم یافته است، به فکر ضرورت استفاده از امکانات و ظرفیتهای جهان اسلام افتاد. در این خصوص طبق تلقی رایج، در اوایل دوره حاکمیت حزب عدالت و توسعه به ترکیه و دولت اردوغان از سوی دولت ایالات متحده یک رسالت ویژه واگذار شد و سیاست خارجی جدید ترکیه که از اوایل سال های ۲۰۰۰ میلادی توسط اردوغان اجرا گردید، صحت این تلقی را تقویت نمود.^{۱۴}

11. A.g.e, s. 26.

12. Erdem, Murat, 11 Eylül Sonrası Türk-Amerikan İlişkileri ve Karikatüre Yansıması, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 40 / Bahar 2015, s. 311.

13. Armağan, İsmail, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Dış Politikası - Obama Dönemi ve Ak Parti, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Haziran 2012 Cilt:3 Sayı:2, s. 33.

14. Armağan, İsmail, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Dış Politikası - Obama Dönemi ve Ak Parti, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Haziran 2012 Cilt:3 Sayı:2, s. 32.

در سالهای اولیه حاکمیت حزب عدالت و توسعه اصلاحات صورت گرفته برای پیوستن به اتحادیه اروپا که کارکرد یک کاتالیزور را داشت، به رهبری اردوغان، چشم انداز عمق استراتژیک که از سوی داود اوغلو نظریه پردازی شده بود، همراه با یک سیاست خارجی چند جانبه گرا اعمال گردید. ترکیه در حالی که با این شیوه، روابط خود را با غرب در سطح استراتژیک ادامه می داد، در رابطه با کشورهای خاورمیانه سیاست و برنامه های جدیدی را نیز به نمایش می گذاشت.^{۱۵} این برنامه و سیاست خارجی جدید برگرفته شده از رهیافتهای لیبرالیستی اردوغان و داود اوغلو، از دید بسیاری از صاحب نظران با پروژه خاورمیانه بزرگ متعلق به آمریکا، مرتبط دانسته شده است.

سیاست خارجی لیبرالیستی به یک معنا در ایالات متحده آمریکا مورد استقبال قرار گرفت و اوباما در اولین دوره ریاست جمهوری خود تلاش کرد حادثه پیش آمده برای نظامیان ترک در شمال عراق و حوادث منفی شبیه آن را که در دوره ریاست جمهوری بوش رخ داد و باعث تنش در روابط شد، را جبران نماید. اوباما برای روابط ایالات متحده آمریکا و ترکیه واژه "همکاری الگو" را به کار برد. نزدیکی بین اوباما و اردوغان و دیپلماسی رهبران، این تلقی را به وجود آورد که روابط بین دو کشور در فضای مثبتی در حال جریان است که تا آن زمان سابقه نداشته است. با این حال، این وضعیت خیلی ادامه پیدا نکرد و در دوره دوم ریاست جمهوری اوباما همه چیز زیر و رو شد. در این دوره در رابطه با رویدادهای جنگ داخلی سوریه، کودتای نظامی در مصر و جریان کوبانی، بین ایالات متحده آمریکا و ترکیه اختلافاتی به وجود آمد. این مسائل به منزله علل به وجود آورنده بحران اعتماد، روند روابط را تغییر داد و باعث ایجاد مشکلات بزرگی شد که تاکنون ادامه دارد.^{۱۶}

۳. بحرانهای پیش آمده اخیر در روابط ترکیه و آمریکا

۳.۱. بحران سوریه و نقشه راه های متفاوت

در سال ۲۰۱۱ میلادی رخدادهایی که در سرزمینهای عرب به نام بهار عربی نامگذاری شد و در سطح وسیع باعث تخریب گردید، پس از سرایت به سوریه و در پی درگیری و جنگ داخلی در این کشور، رابطه ایالات متحده آمریکا و ترکیه به خاطر اتخاذ مواضع و سیاست خارجی متفاوت در رابطه با سوریه، با مشکل جدی مواجه شد. دخالت ترکیه به شکل فعالانه در بحران سوریه و درخواست این کشور از واشنگتن برای ایجاد منطقه امن

15. Kurtbağ, Ömer, Obama Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri: Model Ortaklıktan Eksen Kaymasına İniş Çıkışlar ve Ayrışan Çıkarlar, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2015, Yıl: 3, Cilt:3, Sayı:2, s. 188-189.

16. Kanat, Kılıç Buğra; Michalke, Keri Lyn; Hannon, Jackson, Türkiye-ABD ilişkileri ve Yeni ABD Yönetimi, Seta, Analiz, Ocak 2017, Sayı: 187, s. 8.

و سازماندهی مخالفان بشار اسد و وارد شدن در برنامه آموزش و تجهیز مخالفان، از سوی دولت اوپاما جدی گرفته نشد.

علاوه بر رهیافتهای متفاوتی که باعث ایجاد بحران اعتماد در روابط ترکیه و ایالات متحده آمریکا گردید، برقراری ارتباط آمریکا با حزب اتحاد دموکراتیک (PYD) در سوریه به عنوان یک جنبش مخالف مشروع، روابط را بحرانی تر کرد. زیرا این جنبش شاخه سوری حزب کارگران کردستان است که سالها با ترکیه در حال جنگ است. در این بحران که تا به امروز ادامه دارد، آمریکا از سوی ترکیه به حمایت از شاخه سوری حزب کارگران کردستان متهم شده است. در حالی که آمریکا حزب کارگران کردستان را به عنوان گروه تروریستی می شناسد.^{۱۷} اختلافاتی که بین ترکیه و ایالات متحده در رابطه با حزب اتحاد دموکراتیک به وجود آمد، برای اولین بار با محاصره شهر کوبانی واقع در شمال سوریه توسط داعش، آغاز شد. آمریکا در دوره محاصره کوبانی، از سویی به حزب اتحاد دموکراتیک (PYD) که شهر را در دست داشت، کمک هوایی می کرد و از سوی دیگر، ترکیه را تحت فشار قرار می داد تا به سازمانی که به عنوان گروه تروریستی قبول کرده، یاری رساند.^{۱۸}

همکاری حزب اتحاد دموکراتیک (PYD) و آمریکا که با محاصره کوبانی شروع شد در مدت کوتاهی در چارچوب مبارزه با داعش به یک همکاری بلند مدت تبدیل گردید. در این راستا، در سالهای پایانی ۲۰۱۴ میلادی، آمریکا اولین محموله سلاح و تجهیزات را به حزب اتحاد دموکراتیک (PYD) تحویل داد.^{۱۹} کمک ایالات متحده آمریکا به حزب اتحاد دموکراتیک (PYD) در سال های بعد نیز ادامه یافت. اردوغان در ابتدای سال ۲۰۱۸ میلادی درباره کمکهای یاد شده این سخنان را بر زبان آورد: «ایالات متحده آمریکا به گروه تروریستی که در سوریه حضور دارد، چهار هزار و نهصد تریلی سلاح ارسال کرده است. این ها را ما می دانیم. اینگونه اتحادی (بین آمریکا و ترکیه) معنا ندارد. ما می دانیم دو هزار هواپیمای پُر از سلاح به فرودگاه های متروکه فرود آمده و سلاح ها به این سازمان تحویل داده شده است.»^{۲۰}

17. Duran, Buranettin, Suriye bağlamında Türkiye-ABD ilişkileri ciddi bir krize girdi, 07.02.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/prof-dr-duran-suriye-baglaminda-turkiye-abd-iliskileri-ciddi-bir-krize-girdi/1056671>

18. Kanat, Kılıç Buğra; Michalke, Keri Lyn; Hannon, Jackson, Türkiye-ABD ilişkileri ve Yeni ABD Yönetimi, Seta, Analiz, Ocak 2017, Sayı: 187, s. 19.

19. McConnell, Adam, 2018'de Türkiye-ABD İlişkileri, Mütercim: Ömer Çolakoğlu, 07.02.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/2018de-turkiye-abd-iliskileri/1056521>

20. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/cumhurbaskani-erdogan-yeni-harekat-icin-tarih-verdi-413282.html>, 13.1.2018.

۳.۲. نقش آمریکا در کودتای ۱۵ جولای

اقدام به کودتای ناموفق در ترکیه در ۱۵ جولای ۲۰۱۶ و به میان آمدن نام فتح الله گولن به عنوان عامل اصلی این کودتا، پرسش نقش دولت آمریکا در اجرای کودتای ۱۵ جولای را در ذهن ایجاد می‌کند. اقامت بلند مدت گولن در پنسیلوانیای آمریکا باعث پیش آمدن این پرسش شده است. بحث و گفتگوهای زیادی در رابطه با این موضوع در افکار عمومی ترکیه شکل گرفت و این دیدگاه که آمریکا از کودتا بی‌خبر نبوده است، به باور عمومی بدل گشت.

در نزد افکار عمومی و نخبگان سیاسی ترکیه، دلایل و قرینه‌های زیادی وجود دارد که این دیدگاه را تأیید می‌نماید. یکی از این دلایل مهم، اقامت فتح الله گولن در آمریکا است. به عبارت دیگر، بی‌خبری آمریکا از سازماندهی یک کودتا با مرکزیت پنسیلوانیا قانع‌کننده به نظر نمی‌رسد.^{۲۱} در ساعات اولیه اقدام به کودتا، استفاده زیاد و گسترده کودتاگران از پایگاه اینجریلیک ناتو که نظامیان آمریکایی در آن خدمت می‌کردند و تبدیل شدن آنجا به مرکز هماهنگی کودتا و طرح این مسئله از سوی «بن علی یدلریم» نخست‌وزیر وقت ترکیه در قالب مقاله‌ای در یک رسانه روسی^{۲۲}، باعث ایجاد شک و شبهه جدی درباره نقش آمریکا در کودتا گردید.

شب کودتا هنگامی که نیروهای دولت و کودتاگران با یکدیگر درگیر بودند، موضع‌گیری‌ها و اظهار نظرهای دولتمردان آمریکا، دیدگاه حاکم در افکار عمومی ترکیه درباره نقش آمریکا در کودتا را تقویت می‌کند. در لحظات آغازین کودتا، دولت آمریکا هیچ واکنشی نشان نداد، پس از آن «جان کری» وزیر امور خارجه آمریکا با سخنان مبهم درباره تداوم دموکراسی در ترکیه اظهار نظری نمود و بعد از گذشت چهار ساعت «باراک اوباما» رئیس‌جمهور آمریکا اظهار داشت، در کنار دولت منتخب قرار دارد. این شیوه و واکنش دولت آمریکا درباره کودتا، به عنوان اجرای نمایش سیاست منتظر باش - ببین ارزیابی گردیده است.^{۲۳} «هنری بارکی» مشاور اسبق سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا) که در روز کودتای نافرجام در ترکیه حضور داشت، نظامیان کودتاگر دستگیر شده را طرفداران ناتو توصیف کرد. در حقیقت، نوع نگاه «برکی» نسبت به کودتاگران، رابطه بین آمریکا و کودتاگران را از زاویه دیگر آشکار ساخت.^{۲۴}

21. Hatimoğulları, Tülay, <http://siyasihaber3.org/15-temmuz-darbe-girisiminde-ipler-kimin-elinde>, 25.07.2016.

22. <https://odatv.com/darbe-nato-ussunden-koordine-edildi-0812161200.html>, 08.12.2016

23. Dottori, Germano, <https://tr.sputniknews.com/analiz/201607241024062771-abd-turkiye-darbe-girisimi-basari/> 24.07.2016.

24. Barkey, Henri, <http://odatv.com/atilan-kisiler-amerikaya-yakin-komutanlardi--0402171200.html>, 04.02.2016.

درباره نقش آمریکا در کودتای ناموفق ۱۵ جولای که توسط جماعت فتح الله گولن سازماندهی گردید، در رسانه های بین المللی نیز تحلیل ها و اطلاعات مهمی ارائه شده است. در این خصوص، ادعای جولین آسانژ بنیانگذار ویکی لیکس درباره دست داشتن آمریکا و عربستان در کودتا و همچنین در مورد ارتباط نزدیک جماعت گولن با هیلاری کلinton در آمریکا و در همین رابطه، حمایت آشکار جماعت گولن از کمپین انتخاباتی هیلاری کلinton، بازتاب گسترده ای داشته است.^{۲۵} باز هم در این زمینه، تحلیل ارائه شده از سوی «الکساندر دوگین»^{۲۶} مشاور استراتژیست «ولادیمیر پوتین» رئیس جمهور روسیه درباره عاملان این کودتا، افکار عمومی ترکیه را به خود مشغول ساخت. دوگین با اظهار اینکه فتح الله گولن از سوی سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا) مورد حمایت قرار گرفت، برنامه ریزی کودتا از سوی یک قدرت ژئوپلیتیک و استفاده ابزاری از گولنیست ها در کودتا را تأکید کرد.^{۲۷}

با توجه به این داده ها که روابط بین جماعت گولن و دولت ایالات متحده آمریکا را افشا می نماید، از دیدگاه هیئت حاکمه ترکیه در پشت پرده کودتای نافرجام ۱۵ جولای ایالات متحده وجود دارد و روند پیش آمده و جاری به عنوان یک مبارزه برای بقا تلقی می گردد.^{۲۸} رفتار آمریکا درباره درخواست ترکیه مبنی بر استرداد فتح الله گولن، تردیدهای آنکارا درباره نقش واشنگتن در کودتای نافرجام را تقویت می کند. چون به موجب قرارداد منعقد استرداد مجرمین و معاهده قضایی در مباحث جرم در سال ۱۹۸۰ میلادی بین ایالات متحده آمریکا و ترکیه، تا امروز درباره فتح الله گولن هفت بار درخواست استرداد و یک بار درخواست بازداشت موقت به آمریکا ارسال شده است.^{۲۹} موضوع بی پاسخ ماندن و نادیده گرفتن درخواست ها از سوی آمریکا، باعث تزلزل اعتماد بین دو کشور گردیده و به تداوم بحران انجامیده است.

25. Assange, Julian <https://www.aydinlik.com.tr/assange-darbe-girisiminin-ardinda-abd-ve-arabistan-var>, 08.08.2016.

26. <http://odatv.com/turkiyede-amerikan-ajanlari-cirit-atiyor-2610161200.html>, 26.10.2016.

27. Alexander Dugin, 14 Temmuz'da Avrasya Yerel Yönetimler Birliği'nin özel davetlisi olarak Türkiye'ye gelmiş ve darbeden bir gün önce bazı devlet yetkilileriyle yaptığı toplantıda "Sizin ordunun içerisinde bir hareketlilik söz konusu" dediği belirtilmiştir. Bu yüzden Dugin, 15 Temmuz'da yaşanan başarısız darbe girişimini araştırmak için TBMM'de kurulan Darbe Girişimini Araştırma Komisyonu'na dinlenmek çağırılmıştır. (<http://odatv.com/turkiyede-amerikan-ajanlari-cirit-atiyor-2610161200.html>, 26.10.2016.)

28. Selvi, Abdülkadir, <https://www.aydinlik.com.tr/turkiye/2016-aralik/turkiye-yi-yonetenlerde-nato-darbesi-kanaati-var>, 28.12.2016.

29. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201711231031118955-turkiye-gulen-iade-abd-basvuru/23.11.2017>.

۳.۳. بانک خلق و دادخواهی هاکان آتیلا

در برهه اخیر، حادثه دیگری که باعث بحران در روابط ترکیه و آمریکا و بالا رفتن تنش شد، دستگیری و محاکمه «محمد هاکان آتیلا» معاون سابق رئیس بانک خلق، در آمریکا به خاطر نقض تحریم های اعمال شده ضد ایران می باشد. این محاکمه به خاطر نتایج محتمل منفی آن و اینکه با دولت ترکیه به شکل مستقیم ارتباط داشت، از سوی حاکمان ترکیه از نزدیک پیگیری می شد و آنان از ابتدا، محاکمه را سیاسی ارزیابی کردند. در ۱۶ مارس ۲۰۱۶ میلادی در دادگاه فدرال میامی، محاکمه ای که با دستگیری «رضا ضراب» ایرانی الاصل آغاز شد، با قرار گرفتن دو شهروند ایرانی در کیفرخواست به عنوان متهم، استمرار یافته است. پس از آن در ۲۷ مارس ۲۰۱۷ محمد هاکان آتیلا در فرودگاه جان اف کندی نیویورک از سوی نیروهای پلیس فدرال آمریکا (اف بی آی) بازداشت و دستگیر شد.^{۳۰} آتیلا در محاکمه ای که روند آن مدتی طول کشید، به خاطر نقض تحریم های اعمال شده ضد ایران، از طرف قوه قضائیه آمریکا مجرم شناخته و به ۳۲ ماه مجازات حبس محکوم شد.^{۳۱}

اولین واکنش به حکم قضایی از طرف «بکر بوزداغ» سخنگوی دولت ترکیه بود که گفت: «این محاکمه حقوقی نیست بلکه سیاسی است. این توطئه ای است که برای اولین بار در فرایند ۲۵ - ۱۷ دسامبر ۲۰۱۳ توسط عوامل گولن در قوه قضائیه ترکیه اجرا گردیده ولی به نتیجه نرسید و هم اکنون با همکاری سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا)، جماعت گولن و پلیس فدرال آمریکا (اف بی آی) دوباره به نمایش گذاشته می شود.»^{۳۲} شبیه این واکنش از سوی وزارت امور خارجه به این صورت صادر شد: «دادگاه جنوب نیویورک امروز ۱۶ می در محاکمه ای که با اصل قضایی محاکمه عادلانه سازگاری ندارد و در نتیجه روندی که همه آن ساختگی بود، «محمد هاکان آتیلا» معاون سابق رئیس بانک خلق را در حالی که بی گناه بود، به ۳۲ ماه حبس محکوم کرده است. اینگونه، این دادگاه، نماینده یک بانک عمومی خارجی را محکوم می کند و در موضوعات اجرای تحریم های آمریکا، رأی را تأیید می نماید که شبیه آن وجود ندارد. در فرایند محاکمه از آنجایی که به دلایل ساختگی و اظهارات دروغین اعضای گروه تروریستی گولن استناد گردیده، این مشروعیت دادگاه و اطمینان و اعتقاد به روند محاکمه را از بین برده است.»^{۳۳}

در واکنش سخنگوی دولت و وزارت امور خارجه، رأی دادگاه با فعالیت های لابی جماعت فتح الله گولن که

30. Yücel, Hasan, "ABD, Mehmet Hakan Atilla'ya Karşı" Davasının Hukuki Meşruluğu, Seta-Perspektif, Sayı: 184, Aralık 2017, s. 1.

31. <http://www.diken.com.tr/eski-halkbank-yoneticisi-atillaya-32-ay-hapis-cezasi/> 16/05/2018.

32. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201805171033482199-bozdog-atilla-davasi/> 17.05.2018

33. <https://odatv.com/hakan-atilla-davasinda-sicak-gelisme-16051800.html>, 16.05.2018

در آمریکا حضور دارند، مرتبط دانسته شده است. موضوعات بانک خلق و رضا ضراب، در عملیاتی که در فرایند ۲۵ - ۱۷ دسامبر ۲۰۱۳ توسط عناصر وابسته به جماعت گولن شاغل در نیروی انتظامی و قوه قضائیه ترکیه، نیز در نقطه محوری قرار داشتند. در موضوع مرتبط با ایران، جماعت گولن که از جزئیات اطلاعات مطلع است مثل یک سازمان جاسوسی فعالیت کرده و در محاکمه، داده های قابل استفاده را به نهاد قضایی آمریکا انتقال داده است. جماعت گولن که وارد جنگی با دولت اردوغان گردیده، جنگ را به آمریکا انتقال داده است که این یک تاکتیک قابل فهم به حساب می آید.

سیاست و مبارزه برای قدرت در ایالات متحده آمریکا تحت تأثیر فعالیت های عمیق و پیچیده لابی گری است. جماعت گولن نیز در آمریکا دارای صدها مدرسه و مراکز آموزشی است و از این رهگذر به قدرت اقتصادی دست پیدا کرده و شبکه ارتباطی گسترده ای ایجاد کرده است. لذا جماعت گولن از طریق لابی گری وارد فرایند محاکمه شده است که این را نباید نادیده گرفت. از سوی دیگر، واکنش و لحن مقامات ترکیه به رأی دادگاه ایالات متحده آمریکا بسیار قابل توجه است؛ زیرا نشان دهنده این است که تنش های پیش آمده بین دو کشور در برهه اخیر به چه مرزی رسیده و مسئولین دولتی ترکیه دارای چه موضع گیری روانشناختی منفی نسبت به ایالات متحده آمریکا هستند.

در اصل، یکی دیگر از دلایل موضع گیری شدید ترکیه علیه قوه قضائیه آمریکا این بوده است که محاکمه دارای ایراداتی از زاویه حقوق بین الملل می باشد. اولاً: تقریباً دو هفته پس از اینکه شورای امنیت سازمان ملل در ژوئن ۲۰۱۰ قطعنامه ای را درباره ایران تصویب کرد، آمریکا به بهانه اینکه ایران از درآمدهای حاصل از تجارت گاز و نفت در راستای پیشبرد فعالیت های حساس هسته ای استفاده می کند، انتقال پول از خرید و فروش نفت و گاز بین ایران و سایر کشورها را نیز وارد حیطه تحریم ها کرد. در حقیقت، آمریکا قطعنامه های سازمان ملل را به نفع خود تفسیر و حیطه تحریم را وسیع تر کرده است. ثانیاً: در صورت نقض تحریم های اعلام شده ضد ایران، بین آمریکا و ترکیه، در رابطه با اعمال جریمه های نقض تحریم هیچ قراردادی وجود ندارد. بنابراین هیچ قانونی وجود ندارد ترکیه را ملزم کند تا از تحریم هایی که مرزهای آن از سوی آمریکا تعیین شده، پیروی کند. افزون بر این، بر فرض اینکه ترکیه تحریم های سازمان ملل را نقض کرده باشد، مکانیزم مجازات نقض تحریم، نباید تحت کنترل کشوری خاص باشد. به عبارت دیگر درباره اینکه آیا تحریم ها اعمال می گردد یا نمی گردد و همچنین کدام کشور آن را رعایت می کند و یا نمی کند، قوه قضائیه کشوری خاص نمی تواند تصمیم بگیرد. در این خصوص شورای امنیت سازمان ملل تنها نهاد مسئول است.^{۳۴}

34. Yücel, Hasan, "ABD, Mehmet Hakan Atilla'ya Karşı" Davasının Hukuki Meşruluğu, Seta-Perspektif, Sayı: 184, Aralık 2017, s. 2-3.

۳.۴. سفارش خرید موشک اس ۴۰۰ ترکیه و احتمال تحریم جنگنده های اف ۳۵ از سوی آمریکا

اقدام ترکیه برای خرید سامانه دفاعی اس ۴۰۰ از روسیه، خط آنکارا - واشنگتن را که از بحران اعتماد رنج می‌برد، بیشتر متشنج کرده و فضای بحرانی جدیدی را آفریده است. ترکیه که با آمریکا درباره خرید پاتریوت‌ها به تفاهم نرسید، در مذاکرات با چین که در محوریت نگرانی‌های امنیتی شکل گرفت، نیز نتیجه نگرفت.^{۳۵} در نهایت؛ این کشور در اواخر سال ۲۰۱۷ پس از یکسری ملاقات‌ها، قرارداد خرید سامانه موشکی اس ۴۰۰ را با روسیه امضا کرد. بر اساس قراردادی که هزینه آن دو و نیم میلیارد دلار شد، آنچه که ترکیه قرار است بخرد، سامانه موشکی اس ۴۰۰ از ۹ سکوی پرتاب تشکیل شده است. و پس از پایان یافتن استقرار این سامانه دفاعی، در هر لحظه ۱۴۴ موشک آماده شلیک خواهد بود. اولین محموله اس ۴۰۰ در ماه مارس ۲۰۲۰ میلادی به ترکیه تحویل خواهد شد.^{۳۶}

هر چند ترکیه با امضای قرارداد اس ۴۰۰ اراده خود را مصمم کرده است، واشنگتن برخی اوقات از راه‌های مستقیم و برخی اوقات غیر مستقیم، برای انصراف آنکارا از این قرارداد تلاش نموده و عدم رضایت خود را از امضای این تفاهم انعکاس داده است. به نظر می‌رسد، نارضایتی ایالات متحده آمریکا از خرید سامانه اس ۴۰۰ توسط ترکیه، به چند علت برمی‌گردد:

۱ - از لحاظ طراحی و عملکرد، سیستم دفاعی موشک اس ۴۰۰ در مقوله سیستم‌های سلاح استراتژیک قرار دارد. سامانه‌های اسلحه‌ای که در این مقوله قرار می‌گیرند، اگر با انگیزه‌های نظامی هم خریداری شوند، پیامدهای ژئوپلیتیک دارند. از این نظر، خرید اس ۴۰۰ هم برای روسیه و هم برای آمریکا متضمن یک پیام سیاسی و استراتژیک است.^{۳۷}

۲ - رهیافت کلان آنکارا نسبت به سامانه دفاعی موشکی اس ۴۰۰، بر استراتژی تولید مشترک استوار است.^{۳۸} و این باعث نگرانی عمیق آمریکا می‌شود زیرا آمریکا وظیفه خود می‌داند بر علیه کشورهایی که در

35. <https://tr.sputniknews.com/columnists/201707181029334277-abd-turkiye-s-400-rusya-fuze-savunma-sistemi-anlasma-fikri-isik-nato-rosoboronexport-ortadogu-tehdit-isid-deas-pkk-irak-iran/> 18.07.2017

36. <https://tr.euronews.com/2017/12/29/s-400-icin-imzalar-atildi>

37. Kasapoğlu, Can, Türkiye'nin S-400 İkilemi, EDAM Dış Politika ve Güvenlik Kağıtları Serisi 2017/5, Temmuz 2017, s. 4.

38. Kasapoğlu, Can, Türkiye'nin S-400 İkilemi, EDAM Dış Politika ve Güvenlik Kağıtları Serisi 2017/5, Temmuz 2017, s. 2.

منطقه بیشتر از اسرائیل قدرت پیدا می کنند و در نتیجه موازنه قدرت را تغییر می دهند، اقداماتی انجام دهد.^{۳۹}

۳ - از جهت فنی ادغام اس ۴۰۰ یا هر سیستم خارج از سیستم ناتو در شبکه راداری این پیمان، به عنوان مشکل جدی تلقی می شود.^{۴۰}

۴ - رادارهای تعبیه شده در سامانه موشکی دفاعی اس ۴۰۰ باعث این نگرانی شده که خصوصیات رمزهای سری نسل جدید جنگنده اف ۳۵ که در آمریکا تولید می شود، را کشف کند. در این رابطه اظهارات «ویلسون» فرمانده نیروی هوایی آمریکا به نگرانی یاد شده، اشاره دارد. وی گفته است: در صورت وجود سامانه موشکی اس ۴۰۰ در ترکیه، احتمال دارد که جنگنده های اف ۳۵ به ترکیه داده نشود. هرچند ترکیه از سهام داران تولید جنگنده اف ۳۵ می باشد اما ما نمی خواهیم این هواپیماها در محل نزدیک به اس ۴۰۰ ها قرار گیرند.^{۴۱}

احتمالی که فرمانده نیروی هوایی آمریکا بر زبان آورد پس از مدتی به عنوان مشکل جدی آشکار شد و موضوع جنگنده های اف ۳۵ که با سامانه دفاعی اس ۴۰۰ به میان آمد، به تنهایی فتیله یک بحران را روشن کرد. تصمیم تحریم تحویل جنگنده های اف ۳۵ به ترکیه در مجلس سنا به علت خرید اس ۴۰۰ توسط این کشور از روسیه، در رأی گیری دوم اوت مورد پذیرش واقع شد. در صورتی که دونالد ترامپ رئیس جمهور آمریکا تصمیم کنگره را امضا کند، تحریم اجرا خواهد شد و تحویل جنگنده های اف ۳۵ به ترکیه تحقق نخواهد یافت.^{۴۲} در حال حاضر سرنوشت تحویل جنگنده های اف ۳۵ به ترکیه که به صورت موقت متوقف شده است بعد از گزارشی که وزارت دفاع درباره وضعیت روابط ترکیه - آمریکا طی ۹۰ روز به کنگره ارائه خواهد داد، مشخص خواهد شد. در این گزارش، انعکاس تأثیر احتمالی خرید سامانه موشکی اس ۴۰۰ ترکیه از روسیه بر روابط نظامی و در صورت خروج ترکیه از برنامه نسل جدید جنگنده اف ۳۵، نتایج و تأثیر آن بر صنایع آمریکا مورد بررسی قرار خواهد گرفت.^{۴۳}

ترکیه بیش از اینکه خریدار جنگنده اف ۳۵ باشد، از سال ۱۹۹۶ که فعالیت های مربوط به تولید این جنگنده

39. <http://www.haber7.com/dunya/haber/2637811-abdden-itiraf-tehdidin-asil-sebebi/?detay=1>, 31.05.2018

40. Özgül, Levent, Derin kriz: S-400 mü, F-35 mi? <http://www.kokpit.aero/s400-mu-f35-mi>, 5/08/2018

41. <http://www.haber7.com/dunya/haber/2637811-abdden-itiraf-tehdidin-asil-sebebi/?detay=1>, 31.05.2018

42. <https://tr.sputniknews.com/abd/201808021034564636-abd-senatosu-f35-yaptirim-karari/02.08.2018>.

43. <http://www.diken.com.tr/s-400leri-alacagiz-diyen-erdogan-f-35ler-verilmezse-uretiriz/> 31/08/2018.

آغاز شد، در این پروژه مشارکت داشته است. در سطح سرمایه‌گذاران و مشارکت‌کنندگان در پروژه جنگنده اف ۳۵، نیروی هوایی ترکیه ۱۰۰، آمریکا دو هزار و ۴۵۲، انگلیس ۱۳۸، ایتالیا ۶۰، هلند ۳۷، استرالیا ۱۰۰، نروژ ۵۲، دانمارک ۲۷ و کانادا ۸۸ عدد سفارش داده‌اند. به عنوان خریدار هم اسرائیل ۵۰، ژاپن ۴۲ و کره جنوبی ۴۰ عدد سفارش داده‌اند.^{۴۴} جنگنده اف ۳۵ به دلیل اینکه کارکردهای هوا به هوا، هوا به زمین، الکترونیک، شناسایی - جاسوسی را که از سوی جنگنده‌های متفاوت صورت می‌گیرد، به تنهایی انجام می‌دهد و مجهز به تکنولوژی پیشرفته است و از همه مهمتر، می‌تواند بدون به تور افتادن در رادارها پرواز کند، پیش‌بینی می‌شود در صورت تحویل به ترکیه، این کشور در مناطق بالکان، دریای سیاه، قفقاز، خاورمیانه و در مدیترانه در دریای اژه، در مساحت گسترده، در سطح هوایی برتری خواهد یافت.^{۴۵}

همه این موارد اندازه اهمیت جنگنده اف ۳۵ را برای ترکیه به شکل آشکار نشان می‌دهد. از سوی دیگر به علت اینکه ترکیه از مراحل اولیه جزء سرمایه‌گذاران جنگنده اف ۳۵ بوده است، تصمیمی که سنای آمریکا اتخاذ کرد، بحران اعتماد بین دو کشور را به ویژه از زاویه ترکیه، عمیق‌تر کرده است. ترکیه‌ای که از پاتریوت‌ها ناامید شد و به طرف روسیه رفت، پس از تصویب تحویل ندادن جنگنده‌های اف ۳۵ توسط آمریکا، اینکه به طرف چه جایگزین‌هایی خواهد رفت و چنین تصمیمی روابط تضعیف شده بین دو کشور را به چه سطحی تقلیل خواهد داد، از هم اکنون مورد بحث واقع شده است.

۳. ۵. محاکمه کشیش برانسون و تحریم‌های آمریکا علیه اقتصاد ترکیه

آخرین حلقه بحران در روابط ترکیه - آمریکا را محاکمه کشیش آندرو برانسون تشکیل داده است. برانسون پس از کودتای نافرجام ۱۵ جولای در ترکیه، در اکتبر ۲۰۱۶ بازداشت و زندانی شد و پس از مدتی با توجه به مشکل سلامتی از زندان خارج و به حبس خانگی منتقل شد. پس از آن با هدف فشار آوردن برای رهایی برانسون، تصمیمی که حکومت ترامپ گرفت علاوه بر بحران‌های موجود، بحران دیگری را پدید آورد.

برانسون به ارتباط با گروه فتح الله گولن، همکاری با گروه تروریستی حزب کارگران کردستان و وارد شدن به فعالیت‌های جاسوسی به نام ایالات متحده آمریکا متهم شد.^{۴۶} علی‌رغم اینکه برانسون در مدت زیادی در

44. Aslan, Murat, F-35 Projesi Gölgesinde Türkiye-ABD İlişkileri, Seta Perspektif, Sayı: 205, Haziran 2018, s. 1.

45. Aslan, Murat, F-35 Projesi Gölgesinde Türkiye-ABD İlişkileri, Seta Perspektif, Sayı: 205, Haziran 2018, s. 1-2.

46. ORDAF Araştırma Grubu, Rahip Brunson Davası: Türkiye-ABD İlişkilerinin Çıkmazı, Eylül 2018 | 15, s. 7.

بازداشت به سر می برد این مسئله زمانی باعث بحران در روابط ایالات متحده و ترکیه گردید که «سارا ساندرز» سخنگوی کاخ سفید، به خاطر اینکه دادگاه ترکیه کشیش آندرو برانسون را به حبس خانگی محکوم کرد، اعمال تحریم علیه وزیر کشور و وزیر دادگستری ترکیه را در اول اوت اعلام کرد.

ساندرز به طور خلاصه گفت: با توجه به دستور شماره ۱۳۸۱۸ دفتر کنترل اموال خارجی وزارت خزانه داری آمریکا بر اساس قانون «مصادره اموال افراد در مقابل نقض جدی حقوق بشر» که جزء اختیارات رئیس جمهور است، اموال «عبدالحمید گل» وزیر دادگستری و سلیمان سویلو وزیر کشور، در آمریکا مصادره گردیده است. افزون بر این، وی اظهار داشت: برانسون بدون اینکه دلیل کافی وجود داشته باشد به اتهام جاسوسی نظامی و سیاسی در حبس به سر می برد.^{۴۷} تصمیم آمریکا پس از مدت کوتاهی بازتاب مورد انتظار را در ترکیه بر جای گذاشت. اردوغان این را به صورت بی احترامی بزرگ توصیف نمود و پس از آن بر اساس اصل تقابل، مصادره اموال وزرای دادگستری و کشور آمریکا در ترکیه را اعلام کرد. به این ترتیب این موضوع در سطح جهان رسانه ای شد.^{۴۸}

این رویارویی و تحریم های متقابل فضای اقتصاد ترکیه را تحت تأثیر قرار داد و نظم بازار را به هم زد. به نظر می رسد جدا از بحران های پیشین، این بار ایالات متحده به طور آشکار ترکیه را مورد هدف قرار داد. پس از اعلام تحریم وزرای ترکیه از سوی آمریکا ارزش لیره ترکیه در مقابل دلار پایین آمد. در مرحله بعدی ترامپ بر واردات آلومینیوم و فولاد از ترکیه مالیات بیشتری وضع کرد. افزون بر این موارد، وی تأکید کرد: روابط با ترکیه در سطح خوبی قرار ندارد و به صورت غیر مستقیم اظهار داشت: تصمیمات اتخاذ شده به منزله مجازات است.

قاطعیت ترامپ در این موضوع طبق تلقی رایج به دو علت بر می گردد. علت اول این است: ترامپ فکر می کند که محاکمه برانسون ماهیت سیاسی دارد و او به یک گروگان تبدیل شده است. در شکل گیری این اندیشه ترامپ، یک سخنرانی اردوغان در سپتامبر ۲۰۱۷ تأثیرگذار بوده است. در این سخنرانی اردوغان اظهار داشته است: «به ما می گویند کشیش را بدهید. پیش شما هم کشیشی (گولن) هست، او را به ما بدهید تا محاکمه اش کنیم و ما هم وی (برانسون) را به شما تحویل بدهیم».^{۴۹} رئیس جمهور آمریکا از طریق فراهم کردن آزادی برانسون به عنوان یک اوانجلیک، در صدد جلب حمایت های اوانجلیک ها در انتخابات آینده است. این موضوع

47. <http://www.ihf.com.tr/haber-son-dakika-abdden-turkiyeye-yaptirim-aciklamasi-736301/01> Ağustos 2018

48. <https://www.ulusal.com.tr/gundem/turkiye-den-abd-ye-misilleme-malvarliklari-dondurulacak-h208006.html>, 04 Ağustos 2018

49. <http://t24.com.tr/haber/abd-ile-on-mutabakat-saglandi,673817>, 07 Ağustos 2018.

هم علت دوم را تشکیل می‌دهد. به خاطر همین دلایل، ترکیه عقب نشینی کرد و در مقابل رفتار اصرارآمیز آمریکا در ۱۲ سپتامبر در جلسه دادگاهی، برانسون به سه سال و یک ماه و پانزده روز محکوم به حبس شد و با در نظر گرفتن مدت حبس در خانه و زندان، تصمیم آزادی وی صادر گردید.

۴. علل ریشه ای بحرانها در روابط ترکیه-آمریکا

همان طور که در سطور پیشین با جزئیات بیان شد، بین ترکیه و ایالات متحده آمریکا، در رابطه با معضل سوریه، حزب اتحاد دموکراتیک، کودتای ۱۵ جولای، جماعت گولن، بانک خلق، اس ۴۰۰، هواپیماهای جنگنده اف ۳۵، کشیش برونسون و تحریمهای مربوطه در این زمینه اختلافاتی وجود دارد و هر یکی از اینها به بحران تبدیل گردیده است. اگرچه بررسی هر یکی از این اختلافات و بحرانها، برای فهم ماهیت هر مورد راهگشا به حساب می‌آید و باعث کسب اطلاعات در باره تأثیر این معضلات در روابط بین دو کشور می‌گردد، ولی باید تأکید نمود که تحلیلهای مبتنی بر رهیافتهای خرد نمی‌توانند جای کلان‌نگری را بگیرند و کارکرد تحلیلهای کلان را انجام دهند. بنابراین، پرسش از علت اصلی و ریشه‌ای همه تنش و بحرانهای اخیر بین ترکیه و ایالات متحده و پاسخ گفتن به آن، علاوه بر اینکه مسائل یاد شده گذشته را قابل فهم خواهد کرد، در رابطه با آینده روابط و بحرانهای احتمالی پیشرو نیز یک نگاه روشنگر را پدید خواهد آورد.

برای یافتن پاسخ صحیح این پرسش در وهله اول با الهام‌گیری از روش تبارشناسی میشل فوکو باید بسترها، شرایط تاریخی و اهداف اولیه شکل‌گیری روابط ترکیه و آمریکا مورد بررسی قرار بگیرد. در وهله دوم نیز باید ارزیابی کرد که آیا شرایط و اهداف یاد شده تاریخی امروز نیز معنا و کارایی دارند. در شکل‌گیری روابط ترکیه و ایالات متحده آمریکا همان طور که قبلاً اشاره گردید، از سوی ترکیه نگرانیهای امنیتی ناشی از تهدیدات شوروی در دوره جنگ سرد و از سوی آمریکا نیز موقعیت ژئوپلیتیکی مهم ترکیه و با هویت اسلامی نقش بالقوه این کشور در پروژه کمربند سبز استراتژیک، به منزله علل اصلی نقش داشته‌اند.

پس از جنگ سرد نیز جلوگیری از هژمونی روسیه در سرزمینهای شوروی سابق، مشارکت در روند صلح خاورمیانه، افزایش تأثیر آمریکا در اتحادیه اروپا، یافتن متحد منطقه‌ای برای اسرائیل، استفاده از پایگاههای موجود در ترکیه در عملیات نظامی، با استفاده از جایگاه نمادین ترکیه بهره‌برداری از امکانات و ظرفیتهای جهان اسلام برای جلوگیری از ائتلاف اورآسیا در مقابل غرب که در محوریت چین - هندوستان - روسیه تجسم یافته است، در این زمینه اهداف اصلی آمریکا بوده است.

مع الوصف، امروز به نظر می رسد شرایط دوره جنگ سرد و همچنین اهداف ایالات متحده در رابطه با ترکیه، اگر نگوییم کاملاً، ولی به طور جدی بی معنی شده و به شکل گسترده کارایی خود را از دست داده است. علت این امر نیز شاید این است که نظام هژمونیک سرمایه‌داری تحت رهبری ایالات متحده کارکرد سابق خود را نداشته و دچار تلاطم‌شده است. برای تحقق همه این اهداف واشنگتن و پیروی آنکارا از این خط مشی، ضرورت دارد که روابط بین ایالات متحده به عنوان کشوری هژمون در نظام هژمونیک سرمایه داری و ترکیه به عنوان یک عضو نظام هژمونیک، مثل دوره جنگ سرد ادامه یابد. به عبارت دیگر، تداوم و استمرار یک نظام هژمونیک به صورت کارآمد، به شرایطی وابسته است. انجام رسالت رهبری توسط کشوری در نظام هژمونیک از طریق قدرت و اعتبار خود، ایجاد شبکه ای از روابط بین کشور هژمون و اعضای نظام هژمونیک بر مبنای رضایت و همزمان با محقق ساختن اهداف کلان و جهانی، در نظر گرفتن منافع و اولیتهای اعضای نظام از سوی کشور هژمون، در این زمینه شرایط ضروری به شمار می آیند.

با این حال، آن چیزی که مشاهده می گردد این است که پس از پایان جنگ سرد، ایالات متحده آمریکا به عنوان یک قدرت هژمونیک نتوانسته ترکیه را در نظام هژمونیک در موقعیتی رضایتمند قرار دهد. این مسأله از سوی ترکیه هم بازتابهایی را در پی داشته است. ترکیه به علت مشکلات پیش آمده از زمان پایان یافتن جنگ سرد تا ۲۰۱۱ که در فرایند داخلی سوریه به اوج خود رسید، در رابطه با آمریکا و اتحادیه اروپا دچار بحران اعتماد شده است. در نتیجه این بی اعتمادی، دولت اردوغان در سیاست داخلی، توسعه و ایجاد یک دولت متمرکز قوی را بر دموکراسی مقدم دانسته است. از سوی غربیها این سیاست، به عنوان اقتدارگرایی و تمامیتخواهی مفهوم سازی شده است. ترکیه به رهبری اردوغان، در حوزه سیاست خارجی نیز، به ویژه پس از شروع تحولات مربوط به بهار عربی، به دنبال اعمال برنامه‌های خود و اتخاذ سیاستی مستقل از آمریکا بوده است. این نوع سیاست خارجی جدید ترکیه که در مواردی اشتباهات و پرداخت هزینه‌ای سنگینی را برای این کشور و منطقه به ارمغان آورد، در روابط بین الملل با رهیافت برساختگرایی قابل توضیح است. سیاست مذکور، بر مبنای فرهنگ و هویت سیاسی شکل گرفته و به عنوان عثمانیگرایی شناخته شده است. به این ترتیب سیاستهای اتخاذ شده از سوی ترکیه در داخل و خارج با سیاستهای معکوس و مخالف ایالات متحده در دوره پس از جنگ سرد، اصطکاک پیدا کرده و تأثیر دوچندان برجای گذاشته و باعث پدید آمدن تنش و بحرانهای مذکور در روابط گردیده است.

۵. سیمای ایالات متحده در ترکیه

اختلافات که منجر به افزایش تنش در روابط آمریکا و ترکیه در سالهای اخیر شده، در افکار عمومی ترکیه نیز بازتاب یافته است. در نتیجه رسانه ای شدن اختلافات و بحرانهای مذکور، یک نگاه منفی نسبت به ایالات متحده

در افکار عمومی ترکیه به وجود آمده است. نظرسنجیهای انجام شده توسط سازمانهای ملی و بین المللی به طور واضح نشان دهنده این نگاه منفی است. به عنوان مثال، در تحقیق برداشتهای افکار عمومی درباره سیاست خارجی ترکیه که توسط دانشگاه قدیر خاص هر سال انجام می شود، در این خصوص یافته های مهمی وجود دارد. این نظرسنجی سال ۲۰۱۸ که از امتیاز نمایندگی کل ترکیه برخوردار بوده و در مرکز ۲۶ شهر با ۱۰۰۰ نفر دارای سن ۱۸ و بالاتر صورت گرفته است، نتایج جالبی را نشان می دهد. در نظرسنجی سال جاری، در رابطه با این سوال که «از نظر شما بیشتر کدام کشور یا کشورها برای ترکیه تهدید محسوب می شوند؟» مشارکت کنندگان با میزان ۶۰.۲ در صد، ایالات متحده را به عنوان تهدید اول معرفی نموده اند.^{۵۰} در همین نظر سنجی نسبت به این سوال که «آیا به نظر شما بین ایالات متحده و ترکیه مشکلی وجود دارد؟» شرکت کنندگان با میزان ۷۹.۹ پاسخ «بله» گفته اند.^{۵۱} مشارکت کنندگان راجع به این پرسش که «به نظر شما مهمترین مسائل و مشکلات بین ایالات متحده و ترکیه کدامند؟» به صورت زیر پاسخ داده اند:^{۵۲}

مسائل	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵
مبارزه با تروریسم	۶۰,۴	۶۴,۰	۷۲,۲	۲۵,۳
موضوع استرداد فتح الله گولن	۴۹,۹	۳۲,۱	—	—
پشتیبانی ایالات متحده از PYD	۳۲,۶	۲۱,۶	—	—
سیاستهای کردی ایالات متحده در خاورمیانه	۳۲,۰	۲۶,۷	۲۲,۹	—
مشکل سوریه	۲۳,۵	۲۳,۹	۱۵,۳	۱۱,۸
مبارزه با داعش	۲۱,۸	۱۶,۳	۲۲,۳	۹,۳
ادعای نسل کشی ارمنیها	۱۷,۵	۱۹,۱	۱۳,۸	۱۵,۷
آینده عراق	۱۷,۴	۱۸,۱	۲۶,۱	۷,۱
حقوق بشر	۱۴,۹	۷,۴	۶,۸	۱۲,۰
قبرس	۹,۶	۱,۷	۴,۵	۳,۷

در مورد این پرسش که «روابط آمریکا را با ترکیه چگونه توصیف می کنید؟» شرکت کنندگان در امتداد اظهار نظر پیشین خود پاسخ داده و نظرات خود را به این صورت ابراز داشته اند:^{۵۳}

50. Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması, Kadir Has Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Merkezi, 6 Haziran 2018, s. 3.

51. Ibid, s. 29.

52. Ibid, s. 30.

53. Ibid, s. 32.

توصیفات	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵
کشور غیرقابل اعتماد است	۳۸,۹	۴۸,۵	۴۱,۶	۱۸,۱
کشور امپریالیست است	۲۹,۱	۲۶,۲	۲۱,۳	۲۷,۱
کشور دشمن است	۱۶,۲	۶,۷	۴,۰	۶,۵
شریک استراتژیک است	۱۱,۴	۱۴,۱	۲۳,۸	۲۵,۵
کشور متفق است	۳,۰	۲۵,۵	۴,۱	۱۴,۴
کشور دوست است	۱,۱	۱,۴	۴,۸	۵,۸

به منظور شناسایی افکار عمومی ترکیه در باره ایالات متحده یکی از نظرسنجیهای دیگر نیز توسط شرکت مشاوره، تبلیغات، پژوهش و سازماندهی آوبتیمار با مشارکت ۱۵۰۸ نفر در ۲۶ شهر صورت گرفته است. در این نظرسنجی در مقابل پرسش «آیا شما خودتان را ضد آمریکایی توصیف می کنید؟» ۷۱.۹ درصد از پاسخ دهندگان «من ضد ایالات متحده هستم» گفته و ۲۲.۷ درصد نیز گزینه «تا حدی من ضد ایالات متحده هستم» را اشاره کرده و در تنها ۵.۴ درصد گزینه «من ضد ایالات متحده نیستم» را انتخاب نموده است.^{۵۴}

علاوه بر این نظرسنجیهای انجام شده توسط موسسات و شرکتهای ملی، نظرسنجیهای انجام شده توسط شرکتهای بین المللی نیز یافته های مشابه را نشان می دهند. به عنوان مثال، مرکز تحقیقات PEW، به عنوان یکی از شرکتهای مهم تحقیق افکار عمومی در ایالات متحده، در سال ۲۰۱۷ یک نظرسنجی جهانی انجام داد و تلقی شهروندان کشورهای مختلف را در مورد اینکه کدام تهدیدها برای کشور آنها جدی است، بررسی نمود. در نظرسنجی از مشارکت کنندگان خواسته شد که هشت تهدید را اولویت بندی کنند. این تهدیدها طبق ترتیب عبارتند از: «داعش»، «تغییرات جهانی آب و هوا»، «حملات سایبری از کشورهای دیگر»، «وضعیت اقتصاد جهانی»، «تعداد زیاد پناهندگان از کشورهای مانند عراق و سوریه»، «قدرت و تأثیر ایالات متحده»، «قدرت و نفوذ روسیه»، «قدرت و نفوذ چین». در این نظر سنجی ۷۲ درصد از مشارکت کنندگان در ترکیه، اعلام کرده اند که بزرگترین تهدید نسبت به کشورشان از سوی ایالات متحده است. در حالی که این میزان در سال ۲۰۱۳، به صورت ۴۴ درصد ثبت شده است.^{۵۵}

54. <http://www.ekrangazetesi.com/haber/12792/turkiyede-amerikan-karsitiligi-olculdu-iste-sonuclar.html>, 2018-02-06.

55. <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/saygin-arastirma-sirketinden-global-tehdit-anketi-turkiyede-abd-cikti-40538828>, 03.08.2017.

به همین ترتیب بر اساس نظرسنجی ای که سرویس جهانی بی بی سی در بین دسامبر ۲۰۱۶ و آوریل ۲۰۱۷ با حضور ۱۸ هزار نفر در ۱۹ کشور انجام داد، در مقایسه با سال ۲۰۱۴، بیش از هر کشوری در ترکیه نسبت به ایالات متحده نگاه منفی زیاد شده است. این میزان در ترکیه از ۳۶ درصد به ۶۴ درصد افزایش یافته است.^{۵۶} یک پژوهش مشابه در واشنگتن نیز یافته‌های پیشین را نشان می‌دهد. مرکز پیشرفت آمریکا مستقر در واشنگتن، (Center for American Progress-CAP)، نتایج پژوهش گسترده‌ای درباره گرایش‌های مردم ترکیه در مسائل مختلف و موج رو به افزایش ناسیونالیسم در ترکیه را این سال منتشر کرد. طبق یافته‌های این پژوهش، تنها ۱۰ درصد جامعه ترکیه نگاه مثبت به آمریکا دارند و ۸۳ درصد از مردم نظر منفی در مورد ایالات متحده دارند.^{۵۷}

۶. سیما ترکیه و اردوغان در ایالات متحده آمریکا

برای فهم سیما ترکیه در ایالات متحده آمریکا، به جای بررسی نظر سنجیها، مطالعه دیدگاه‌های چهره‌های سیاسی سابق مهم و تحلیلگران معروف و برجسته‌ای که در مقام مشاور در اتاقهای فکر مشغول کار هستند، در روشن کردن مسائل به اندازه کافی کارساز می‌باشد. در این خصوص وقتی که به نوشته‌ها و اظهارات افراد یاد شده نگرسته می‌شود، یکسان‌سازی اردوغان با ترکیه توسط آنها به چشم می‌خورد. در تفسیرهای سیاسی مربوط به ترکیه، سیاستها و گرایش‌های اردوغان، در محور قرار دارد. به عبارت دیگر، هنگام بررسی تغییر و دگرگونی اخیر در ترکیه و همچنین تحلیل سیاست داخلی و خارجی این کشور، همیشه جهت‌گیری اردوغان مطرح گردیده و به این صورت به موضوع بحث جاری پرداخته می‌شود. از این رو، تحلیل و بحث‌های مربوط به اردوغان، به یک معنا نگاه فعلی ایالات متحده به ترکیه را انعکاس می‌دهد.

در این راستا کتاب انتخاب دشوار (Hard Choices) هیلاری کلinton نامزد ریاست جمهوری حزب دموکرات در انتخابات گذشته در ایالات متحده به دلیل اینکه حاصل قلم یک سیاستمدار مهم است و در آن راجع به ۱۶ رهبر جهان اظهار نظری صورت گرفته، قابل توجه می‌باشد. کلinton در این کتاب به اردوغان و تغییر و تحول سالهای اخیر در ترکیه نیز اشاره می‌کند و ضمن توصیف اردوغان به عنوان یک سیاستمدار قوی، متدین و تأثیرگذار، از نحوه برخورد دولت اردوغان نسبت به مخالفان و روزنامه‌نگاران اظهار نگرانی می‌نماید.^{۵۸}

56. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40506349>, 5 Temmuz 2017.

57. <https://www.amerikaninsesi.com/a/amerikan-dusunce-kuruluslarindan-turkiye-arastirmasi/4254008.html>, 14 Şubat 2018.

58. Adam Taylor, What Hillary Clinton's book says about 16 world leaders, https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/06/11/what-hillary-clintons-book-says-about-16-world-leaders/?noredirect=on&utm_term=.d7efc1a138c8

از سوی دیگر، در سال ۲۰۱۶، جفری گلدبرگ، نویسنده سیاست خارجی در مجله «آتلانتیک»، گفتگویی را با اوباما رئیس جمهور سابق ایالات متحده انجام داد و آن را به عنوان «دکترین اوباما» منتشر کرد. گفتگوی او با اوباما به جهت تأیید مواضع کلینتون، دیدگاه دموکراتها را در مورد اردوغان به طور قطعی واضح نموده است. در این گفتگو، گلدبرگ گفت: اوباما ابتدا اردوغان را به عنوان یک رهبر مسلمان معتدل می دانست که می توانست بین شرق و غرب پلی باشد، اما بعدها او اردوغان را یک شکست و یک رهبر استبدادی خوانده است.^{۵۹}

رویکرد انتقادی که از سوی کلینتون و اوباما درباره اردوغان با سخنان اجمالی بیان شده، در مقاله ای که اریک ادلمن سفیر سابق ایالات متحده در ترکیه، در فوریه ۲۰۱۸ برای مجله پلیتیکو نوشته و در آن از کنترل خارج شدن ترکیه را ادعا نموده است، با جزئیات اظهار گردیده و نحوه ارزیابی چهره ترکیه اردغان در نزد نخبگان واشنگتن را آشکار ساخته است. ادلمن می گوید: اردوغان مستبد است، دولت ترکیه تحریمهای بین المللی علیه ایران را نادیده می گیرد، دولت ترکیه، یک کشیش آمریکایی یک کارمرد ناسا و دو تن از کارمندان کنسولگری را دستگیر کرده و رسانه های ترکیه پایگاههای مخفی ایالات متحده در سوریه را منتشر نموده است. افزون بر آنها ترکیه از روسیه سیستم دفاعی می خرد و به متحدان ایالات متحده در سوریه حمله می کند، و این را به عنوان مقاومت در برابر امپریالیسم قلمداد می نماید. ادلمن همه این موارد را به منزله نشانه های از کنترل خارج شدن ترکیه ارزیابی کرده و از دولت ایالات متحده می خواهد که به ترکیه هشدار صریح بدهد.^{۶۰}

علاوه بر این رویکردها که سیاستهای اردوغان را چه در سطح داخلی و چه در سطح خارجی و بین المللی بر اساس ارزشهای آمریکایی و منافع بین المللی این کشور مورد انتقاد قرار داده اند، در واشنگتن انتقادهای شدیدتر دیگری نیز به چشم می خورد که با گرایشهای متفاوت و فراتر از انگیزه های یاد شده صورت می گیرد. در این رابطه، نوشته های مایکل روبین، کارمند ارشد سابق پنتاگون و تحلیلگر نئو محافظه کار موسسه سرمایه گذاری آمریکایی، از این جهت که گرایشهای رادیکال برخی تحلیلگران و مشاوران سیاسی آمریکایی را در مورد ترکیه اردوغان نشان می دهد و انعکاس دهنده دیدگاههای حد اقل یکی از گروههای موجود در نهادهای استراتژیک ایالات متحده به شمار می رود، از اهمیت خاصی برخوردار می باشد. روبین که در نوشته هایش مکرر اردوغان را اقتدارگرا و یک رهبر توتالیتر می خواند، معتقد است وی ترکیه را به شکل خطرناک قطب بندی کرده، هزاران نفر از مردم را از کار برکنار و دستگیر نموده است. اردوغان از غرب بهره برداری کرده و کوشیده در مقابل ایالات

59. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>

60. Edelman, Eric and Sullivan, Jace, Turkey Is Out of Control. Time for the U.S. to Say So, <https://www.politico.com/magazine/story/2018/02/13/turkey-us-trump-policy-syria-216972>, February 13, 2018.

متحدہ از روسیہ استفادہ نماید و در راستای تقویت و ایجاد ہمبستگی پایگاہ خویش بہ ایالات متحدہ حملہ ور شدہ است. روبین نویسنده نومحافظہ کار، با توجہ بہ ہمہ این مسائل، ترکیہ تحت حاکمیت اردوغان را بہ پیروی از سیاستهای خطرناک متہم ساختہ و با یک اسلوب تہدید آمیز این را باعث نزدیک شدن ترکیہ بہ ہرج و مرج و فروپاشی دانستہ است.^{۶۱}

۷. تکاپوی نخبگان سیاسی ترک برای استراتژیہای نوین

۱.۷. استراتژی اوراسیاگرایی

نواوراسیاگرایی کہ مفاهیم اساسی اوراسیاگرایی کلاسیک را بہ عنوان مبنای تئوریکی برای خود اتخاذ نمودہ است، انتقادات علیہ تمدن رومی-آلمانی در کلاسیکها و دشمنی با غرب را، بہ خصوصت نسبت بہ ایالات متحدہ تبدیل کردہ است. نواوراسیاگرایی، بہ منظور تقویت استدلالها ومدعیات خود، بر تحقیقات مربوط بہ ژئوپولیتیک، فلسفہ تاریخ و مطالعات دینی متمرکز شدہ است. انگیزہ اصلی نواوراسیاگرایی در ایجاد اتحاد اوراسیا، از یک محیط بحرانی و ہرج و مرج زدہ، میل بہ چیدن سنگ پایہ های یک امپراطوری روس و ایجاد یک سیستم جدید است.^{۶۲}

از سوی دیگر، در ترکیہ، ماجرای اوراسیاگرایی پس از فروپاشی اتحاد جماہیر شوروی آغاز گردیدہ است. پس از فروپاشی اتحاد جماہیر شوروی، این فرضیہ کہ ترکیہ موقعیت استراتژیک پیشین خود را در ناتو از دست دادہ است و ایالات متحدہ با برنامه منطقہ ای جدید خود، دیگر برای ترکیہ تہدید محسوب می شود، در دہہ نود از سوی برخی عناصر ناسیونالیست و کمالیست مطر گردیدہ است. اگر چہ در میان حامیان انتقال ترکیہ بہ بلوک اوراسیا و قرار گرفتن در آن، سیاستمداران و استراتژیستہا ہم وجود داشتہ اند ولی بہ طور مدام حمایت از این ایدہ از سوی یک گروہ از افسران ارشد در نیروهای مسلح، قابل توجہ بودہ است.^{۶۳}

ایدہ اوراسیاگرایی، بہ خصوص بین سالہای ۲۰۰۳-۱۹۹۷، در مقابل بحرانیہای موجود سیاسی و اقتصادی

61. Rubin, Michael, Turkey's Coming Chaos, <http://www.aei.org/publication/turkeys-coming-chaos/> June 29, 2017.

62. Karabağ, Mehmet, Rus Emperyalizmi İçin Yeni Bir İdeoloji: Neo-Avrasyacılık, <http://www.bilgesam.org/incele/1071/-rus-emperyalizmi-icin-yeni-bir-ideoloji--neo-avrasyacilik/#.W9bSCdIzbiU>, 20 Mayıs 2009.

63. Çaman, Mehmet Efe, Erdoğan, Avrasyacılar ve Rusya Üçgeninde 15 Temmuz ve Sonrası, <http://www.tr724.com/erdogan-avrasyacilar-rusya-ucgeninde-15-temmuz-sonrasi/9> Kasım 2017.

وقت، به منزله راه حلی در محیط سیاسی، رسانه ای و آکادمیک به طور گسترده برای خود جا پیدا کرده است.^{۶۴} اما این روند زیاد طول نکشیده و بین سال های ۲۰۱۴-۲۰۰۸ اوراسیاگرایان به اتهام اقدام به کودتا از سوی عوامل نفوذی جماعت گولن در نیروی انتظامی و قوه قضائیه که طبق برداشت رایج با ایالات متحده مرتبط بوده اند، دستگیر شده و تصفیه گردیده اند. پس از سال ۲۰۱۴ با شروع تسویه جماعت گولن توسط دولت اردوغان، دوباره اوراسیاگرایی مجال یافته و با پذیرش این ادعا که اعضای زندانی این جنبش طبق یک توطئه دستگیر شده اند از سوی دولت و افکار عمومی، همه آنها آزاد گردیده اند. پس از کودتای نافرجام ۱۵ جولای ۲۰۱۶ نیز اوراسیاگرایان مدعیات خود را با صدای بلند مطرح ساختند. آنها، با توجه به بحرانهای پیش آمده در سالهای اخیر بین ترکیه و ایالات متحده، از ضرورت خروج ترکیه از ناتو و پیوستن این کشور به بلوک اوراسیا سخن گفته و این را با استدلالهای زیر توجیه می نمایند:

۱. با پایان یافتن جنگ سرد، ایالات متحده تلاش می کند تا از طریق یک مفهوم جدید، دولتهای ملی را تصفیه نماید. دلیل این امر این است که کشورهای ملی، مانع جهانی شدن سرمایه امپریالیستی می شوند.^{۶۵} به عبارت دیگر، بر اساس دیدگاه اوراسیاگرایان، کشورهایی که به ویژه موقعیت ژئوپلیتیک دارند و از عمق و تأثرگذاری تاریخی و فرهنگی برخوردارند، در معرض خطر تجزیه و تبدیل شدن به دولتهای کوچک قرار دارند. بنابراین، هموار کردن راه برای سرمایه جهانی هدف اصلی است.

۲. ترکیه از جهان غرب بهره مند نیست. واضح ترین مثال این واقعیت، در سالیان دراز معطل بودن ترکیه در درب اتحادیه اروپا و عدم ورود به این اتحادیه است. علاوه بر این، تروریسم در ترکیه منشأ غربی دارد و غرب باعث ایجاد مشکلات بین ترکیه و همسایگانش می شود. در سالهای اخیر، مشکلاتی که ترکیه با عراق، ایران و روسیه داشته و همچنین در نزاع و بحران موجود بین این کشور و سوریه، نقش غرب و ایالات متحده بزرگ بوده است. ۶۶ افزون بر این مسائل مهم، در ترکیه همه طیفهای موجود در این امر اتفاق نظر دارند که در کودتای نافرجام ۱۵ جولای، گروهی از هیأت حاکمه ایالات متحده نقش داشته است.

۳. تهدیدهایی که به عنوان ارتجاع مذهبی، جدایی طلبی قومی و تروریسم بین المللی از سوی سازمان

64. Çetin, Hilmi, Türkiye’de Natoculuk ve Avrasyacılık, <https://www.timeturk.com/turkiye-de-natoculuk-ve-avrasyacilik/yazar-786163>, 24.11.2017.

65. Kerem Yıldırım, Türkiye’de Avrasyacılığın Kökenleri, <https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/kerem-yildirim/2016-aralik/turkiye-de-avrasyaciligin-kokenleri>, 1.12.2016.

66. Eren Öztürk, <http://inciraltitarih.com/avrasyacilik-turkiyedeki-teori-pratigi/>

همکاری شانگهای مطرح گردیده، ترکیه را نیز تهدید می‌نماید و به تعبیری این کشور نیز از همین مشکلات رنج می‌برد. شورای امنیت ملی جمهوری ترکیه، به طور مداوم این تهدیدها را مورد تأکید قرار می‌دهد. بنابراین، ترکیه باید در بلوک اوراسیا قرار گرفته و از طریق همکاری با کشورهای مبتلا به مشکلات مشابه، تهدیدهای یاد شده را خنثی نماید.⁶⁷

۴. فضای سیاسی حاکم بر ترکیه، با همکاری با ناتو و ایالات متحده سازگار نیست.^{۶۸} علاوه بر بحرانهای سالهای اخیر که منجر به وجود آمدن ضدیتی با غرب و ایالات متحده در ترکیه شد، ترکیه با الهام‌گیری از تاریخ و فرهنگ سیاسی خود، در راستای بازسازی دولت به وسیله پذیرش نظام ریاستی قدمهایی را برداشته و از قالب دولت مینیمالیستی لیبرال که از سوی غرب برای این کشور به عنوان یک مدل نظام سیاسی مطلوب در نظر گرفته شده بود، خارج گردیده است. بنابراین، در وضعیت و شرایط یاد شده، ماندن ترکیه در ناتو دشوار است.

۲.۷. با دلایل واقعی و مدیریت بحران موفق استراتژی ماندن در ناتو

در مقابل اوراسیاگرایان که به دلیل موشکلات موجود بین ترکیه و غرب به طور عام و بین ترکیه و ایالات متحده به طور خاص، خواهان خروج ترکیه از ناتو و تعیین سیاست خارجی ترکیه در این جهت هستند، اکثریت آکادمیسین، استراتژیستها و نخبگان سیاسی در ترکیه با اینکه از آمریکا انتقاد می‌کنند، طرفدار ماندن این کشور در ناتو می‌باشند. آنها با دلایل واقعی و به کارگیری یک مدیریت بحران موفق و اعمال یک سیاست بین‌المللی چند وجهی و همچنین محور قرار دادن منافع ملی، خواهان ماندن ترکیه در بلوک غرب و ناتو هستند و این گرایش خود را با این استدلالها توجیه می‌کنند:

۱. در صورت خروج ترکیه از بلوک غرب و ناتو تحت رهبری ایالات متحده، سازمان جایگزینی که در آن قرار خواهد گرفت، سازمان همکاری شانگهای است. با این وجود، سازمان همکاری شانگهای برای مقابله با جدایی طلبی، افراط‌گرایی و تروریسم در راستای تأمین امنیت مرزی ایجاد گردیده است. بنابراین اگر ترکیه وارد این سازمان شود، هر چند یک سری آوردهایی خواهد داشت با این حال، از حساسیت و دست آوردهای مربوط به حقوق بشر، دموکراسی و آزادی که در چارچوب روابط با غرب و به ویژه اتحادیه اروپا به دست آورده، با

67. Eren Öztürk, <http://inciraltitarih.com/avasyacilik-turkiyedeki-teori-pratigi/>

68. <https://tr.sputniknews.com/columnists/201711211031090410-turkiye-nato-ayrilisi-avrupa-avasya-sonun-baslangici-skandal-recep-tayyip-erdogan-ataturk-guvenlik-rusya-gorus-ana-liz/21.11.2017>.

احتمال زیاد محروم خواهد شد.^{۶۹}

۲. «خروج از ناتو، ترکیه را در مقابل یک پیمان نظامی دارای پیشرفته ترین سیستمهای اسلحه در جهان قرار خواهد داد.»^{۷۰} در حالی که بورژوازی آناتولی به عنوان حامی دولت کنونی در ترکیه و پایگاه اجتماعی دولت، از گرایشات به نظام سرمایه داری برخوردار بوده و فاقد از پایه و اساس ایدئولوژیک و انگیزه لازم برای مبارزه با امپریالیسم است.^{۷۱}

۳. اگر ترکیه امروز برای خروج از ناتو تصمیم بگیرد، این به ۲۵-۲۰ سال نیاز دارد و برای از بین بردن تأثیرات ناتو در ترکیه نیز ۲۵ سال دیگر لازم هست.^{۷۲} بنابراین بحثهای مبتنی بر خروج ترکیه از ناتو غیر واقعی و اغراق آمیز است. افزون بر این، نباید فراموش کرد که یک سری نیروهای بین المللی خواهان خروج ترکیه از ناتو هستند. ترکیه باید به این مسأله دقت کند و نباید به دام آنان بیفتد. بنابراین، ترکیه با انجام تحلیلهای جامع و طرح دیدگاههای انتقادی باید در درون این اتحاد باقی بماند.^{۷۳}

۴. در نگاه اول ممکن است متناقض به نظر برسد، اما ناتو، ترکیه را از غرب و خطرات آمریکا نیز محافظت می کند.^{۷۴} ترکیه دارای حق وتو در ناتو است. بنابراین اعضای ناتو نمی توانند علیه ترکیه تصمیمی بگیرند. ترکیه می تواند در راستای منافع بین المللی خود همیشه از این حق وتو استفاده نماید. بنابراین، در صورت خروج از ناتو ترکیه از این امتیاز محروم خواهد شد.^{۷۵}

69. Doster, Barış, https://tr.sputniknews.com/ceyda_karan_ksen/201611251026010367-turkiye-avasya-korfez-ab-iliskileri/ 25.11.2016.

70. Lüle, Zeynel, NATO'dan çıkmalı mı?, <http://t24.com.tr/yazarlar/zeynel-lule/natodan-cikmali-mi,19478>, 12 Nisan 2018.

71. Doster, Barış, https://tr.sputniknews.com/ceyda_karan_ksen/201611251026010367-turkiye-avasya-korfez-ab-iliskileri/ 25.11.2016.

72. Doster, Barış, https://tr.sputniknews.com/ceyda_karan_ksen/201611251026010367-turkiye-avasya-korfez-ab-iliskileri/ 25.11.2016.

73. Duran, Burhanettin, <https://www.setav.org/turkiye-natodan-ayrilmali-mi/20> Kasım 2017.

74. Yalçın, Hasan Basri, NATO'nun Türkiye için Stratejik Önemi, <https://www.youtube.com/watch?v=E6f5kw1P8jY>, Nov 21, 2017.

75. Lüle, Zeynel, NATO'dan çıkmalı mı?, <http://t24.com.tr/yazarlar/zeynel-lule/natodan-cikmali-mi,19478>, 12 Nisan 2018.

۵. «تا زمانی که ترکیه در ناتو بماند، برای روسیه با ارزش خواهد بود.»^{۷۶} ژستهای اخیر روسیه نسبت به ترکیه باید درست ارزیابی گردد. اگر امروز ترکیه دارای یک قدرت و وزن منطقه‌ای است، عضویت در ناتو در این امر سهم قابل توجهی دارد. جای شک دارد که ترکیه خارج از ناتو، حداقل در شرایط بین‌المللی موجود، بتواند اعتبار فعلی خود را حفظ نماید.

۸. دیکتوموی اوراسیاگرایی و ناتو: ارزیابی استدلالها با یک نگاه اجمالی

در رابطه با استدلالهای استراتژیستهایی که با توجه به شرایط بین‌المللی موجود و بحرانهای پیش آمده بین ترکیه و ایالات متحده، استراتژی اوراسیاگرایی را به عنوان یک راه حل پیشنهاد می‌کنند، چند ملاحظه انتقادی وجود دارد که عبارتند از:

۱. اوراسیاگرایی علاوه بر اینکه یک راه حل پیشنهادی است، یک گرایش ایدئولوژیک هم هست و این گرایش فقط از طریق روانشناسی سیاسی قابل درک است. کمالیستهای ملی‌گرا، برای ادامه مهندسی اجتماعی کمالیستی با روشهای ژاکوبینی که شریف ماردین آن را یک پروژه خود-استعماری می‌داند، با انگیزه‌های نشأت گرفته از ضمیرناخودآگاه خواهان خروج ترکیه از بلوک غرب لیبرال هستند که نسبت به این روشها نگرش خوبی ندارد.

۲. یکی دیگر از استدلالهای اصلی اوراسیاگرایان این بود که پس از جنگ سرد ایالات متحده برای جهانی کردن نظام سرمایه‌داری به دنبال یک استراتژی مبتنی بر تجزیه دولت-ملت‌ها است. هر چند این استدلال را با توجه به تحولات اخیر خاورمیانه و در نظر گرفتن نگرانیهای کشورهای چون ایران و ترکیه، به راحتی نمی‌توان کاملاً مردود شمرد ولی همچنین نمی‌توان این ادعا را به عنوان یک استراتژی مشترک تمام گرایشها و گروههای موجود در ایالات متحده دانست. زیرا وجود حداقل دو گرایش مبنی بر سرمایه‌داری جهانی و ناسیونالیسم در دولت ایالات متحده و نهادهای استراتژیک آن، یک مفروض عام است.

۳. یکی دیگر از استدلالهای طرفداران اوراسیاگرایی نیز فایده نداشتن روابط نزدیک و استراتژیک ترکیه با ایالات متحده و غرب و حمایت فعالیتهای تروریستی در ترکیه از سوی این قدرتها بوده است. در این مورد باید گفت که این ادعا را نمی‌توان به کلی رد نمود با این حال لازم به یاد آوری است که اوراسیاگرایان روابط بین الملل را در امتداد گرایشهای ایدئولوژیک خود در چارچوب منطق سیاه و سفیدی تحلیل می‌نمایند. در حالی

76. Yalçın, Hasan Basri, NATO'nun Türkiye için Stratejik Önemi, <https://www.youtube.com/watch?v=E6f5kw1P8jY>, Nov 21, 2017.

که مشکلاتی که امروز بین ترکیه به عنوان یک عضو ناتو در بلوک غرب و ایالات متحده و اعضای دیگر این ائتلاف وجود دارد، فردا در صورت ورود این کشور به بلوک اوراسیا به منزله یک پروژه امپراتوری روسی نیز می تواند وجود داشته باشد. با توجه به ماهیت روابط بین الملل، در این خصوص هیچ تضمینی وجود ندارد. در واقع، دنیای روابط بین الملل با یک منطق خاص می چرخد. امکان ائتلاف نظر ناشی از منافع ملی بین اعضای یک پیمان و وقوع رقابتهای زاینده نبردهای نیابتی، همواره می تواند رخ دهد. معیار تعیین روابط اعضای یک پیمان با یکدیگر، تا حدی، خود مقررات پیمان است ولی از دیدگاه واقع گرایی، ضعیف یا قدرتمند بودن کشورها نیز، یک متغیر مهم به حساب می آید. چه بسا رهیافتهایی چون مکتب انتقادی که تلاش می کند روابط بین الملل را بر اساس مفهوم هژمونی توضیح دهد، بر فرضیه تقدم حفظ جایگاه کشور هژمون در نظام هژمونیک به منزله یک پیمان بر مقررات پیمان، تأکید می ورزد. در برابر این استدلال نکته دیگری را هم باید گفت که فرایند دموکراسیزاسیون در ترکیه پس از ورود این کشور به بلوک غرب آغاز گردیده است. به عبارت دیگر، ترکیه نه به وسیله عوامل و پویاییهای درونی خود بلکه به علت اعمال یک پیش شرط برای ورود به بلوک غرب و ناتو به سیستم چند حزبی انتقال یافته و با انگیزه مشابه در فرایند مذاکرات ورود به اتحادیه اروپا بسیاری از اصلاحات دموکراتیک را انجام داده است.

۴. در رابطه با استدلالی که فضا و فرهنگ سیاسی موجود در ترکیه را مانعی برای ماندن در بلوک غرب به رهبری ایالات متحده می داند نیز باید گفت: این نگاه در مقطع کنونی واقعیت موجود را تا حدی منعکس می نماید. به عبارت دیگر تغییر و تحولات اخیر صورت گرفته در ترکیه، در نزد ایالات متحده و دیگر کشورهای غربی، به صورت گرایش به اقتدارگرایی و تمامیتخواهی و فاصله گیری از ارزشهای لیبرال ارزیابی می گردد. با این حال، باید یاد آوری کرد که هیچ یکی از دولتهای غربی و به ویژه ایالات متحده آمریکا، فرهنگ و فضای سیاسی موجود در ترکیه را به عنوان بهانه و دلیلی برای خروج ترکیه از ناتو و جدایی از بلوک غرب مطرح نکرده اند.

در برابر استراتژی اوراسیاگرایی، همین طور که بیان شد استراتژی دیگر با اعمال سیاستهای واقع گرایانه و به کارگیری یک روش صحیح مدیریت بحران، بر حد اقل رساندن تنشها با ایالات متحده و ادامه عضویت ترکیه در ناتو تأکید ورزیده و مشکلات موجود را در این مسیر قابل حل دانسته است. در رابطه با استدلال و توجیهات این استراتژی که از سوی دانشگاهیان، استراتژیستها و سیاستمداران ارائه گردیده، چند نکته قابل ذکر است:

۱. بر خلاف اوراسیاگرایان، انگیزه اصلی نخبگانی که خواهان ماندن ترکیه در ناتو و ادامه روابط ترکیه با

ایالات متحده در یک چارچوب صحیح و نظارت‌گر، هستند، بیش از اینکه از گرایشهای ایدئولوژیک نشأت بگیرد، به نظر می‌رسد ناشی از دغدغه مبتنی بر منافع ملی و چگونگی تحقق معقول آن است. حمایت آشکار طیف گسترده‌ای متشکل از اسلام‌گرایان، لیبرال‌ها، سوسیال دموکرات‌ها و بعضی از کمالیست‌ها از این استراتژی را می‌توان به عنوان اثبات‌کننده این ادعا در نظر گرفت.

۲. تأثیر روابط ترکیه با ایالات متحده و غرب بر فرایند دموکراسی‌سازی در این کشور، فقدان پایگاه طبقاتی ضد امپریالیستی برای دولت فعلی و طرح نظریه توطئه مبتنی بر تحریک ترکیه از سوی نیروهای بیگانه برای خروج از ناتو، امتیاز حق وتو در ناتو و کسب اعتبار بین‌المللی حاصل از عضویت در این پیمان که به منزله استدلال‌های استراتژی ماندن ترکیه در ناتو از سوی طرفداران این گزینه ارائه گردیده‌اند، قابل چشم‌پوشی نیستند و یافته‌های مهم به حساب می‌آیند. علی‌رغم در حد بالا بودن احساسات ضد آمریکایی در ترکیه، عدم استقبال جامعه از ایده خروج این کشور از ناتو شاید به این علل برمی‌گردد. طبق نظرسنجی‌ای که راجع به این موضوع صورت گرفته است، در پاسخ به این سوال که **آیا شما از ضرورت تداوم عضویت ترکیه در ناتو حمایت می‌کند؟** ۷۰ درصد از مشارکت‌کنندگان «آری» گفته‌اند.^{۷۷}

۳. با وجود این استدلال‌های قوی، طرفداران استراتژی ماندن در ناتو و تداوم روابط با ایالات متحده، از فقدان یک تحلیل روشن و فراگیر در رابطه با عناصر پشته پرده کودتای نافرجام ۱۵ ژوئیه که در نهادهای راهبردی دولت آمریکا مستقر هستند، رنج می‌برند. عدم ارائه تحلیلی روشن در مورد ماهیت، قدرت و فعالیتهای آینده این عناصر پشته پرده و نحوه مقابله با آنها یا چشم‌پوشی از این معما را می‌توان به عنوان پاشنه آشیل این طیف گسترده و به طبع آن استراتژی مزبور دانست.

۹. نتیجه‌گیری

روابط ترکیه و آمریکا تحت تأثیر شرایط فضای جنگ سرد ایجاد شده و در زیر چتر ناتو حالت استراتژیک به خود گرفته است. نگرانیهای امنیتی ترکیه و رویکرد رئالیستی و ژئوپولیتیکی ایالات متحده، در شکل‌گیری این رابطه استراتژیک عوامل اصلی بوده‌اند. با این حال، پس از پایان جنگ سرد، در بلوک سرمایه‌داری لیبرال به رهبری ایالات متحده که نظام هژمونیک به حساب می‌آید، در رابطه با تعریف موقعیت و جایگاه ترکیه در وضعیت نوین، مشکلاتی پدید آمده است. بین واشنگتن به عنوان یک قدرت هژمونیک و آنکارا به عنوان یک عضو نظام هژمونیک، روابط شبکه‌ای مبتنی بر رضایت، از دهه ۱۹۹۰ به بعد تخریب گردیده است. عدم دریافت

77. Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması, Kadir Has Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Merkezi, 6 Haziran 2018, s. 33.

پاسخ مورد انتظار ترکیه از اتحادیه اروپا، بحرانهای پیش آمده در فرایند جنگ داخلی سوریه و پس از سال ۲۰۱۱ ترک سیاستهای لیبرال در داخل و خارج از کشور و تعیین استراتژیها بر مبنای هویت سیاسی عثمانیگرایی توسط دولت اردوغان، باعث پیش آمدن مشکلات یکی پس از دیگری با ایالات متحده شده و بحران اعتماد را بین دو کشور به وجود آورده است.

تنش و بحرانهای پیش آمده بین ترکیه و ایالات متحده و در نهایت کودتای نافرجام ۱۵ ژوئیه، تداوم همکاری آنکارا با واشنگتن در زیر چتر ناتو را مورد پرسش قرار داده است. نظر سنجیهای انجام شده در این خصوص، به طور متناقض از یک طرف در حد بالا بودن احساسات ضد آمریکایی در ترکیه و از طرف دیگر طرد گزینه خروج از ناتو را نشان می دهند که خود این تناقض معنادار بحثها را در این حوزه شعله ورتر نموده است. در این زمینه دو استراتژی مبنی بر «اوراسیاگرایی» و «با ادله رئالیستی و مدیریت بحران موفق ماندن در ناتو» به منزله گزینه های نخبگان سیاسی ترک، مورد بحث قرار گرفته است. چه از دیدگاه افکار عمومی و چه از دیدگاه دانشگاهیان، استراتژیستها و سیاستمداران، استراتژی و استدلالهای اوراسیاگرایی در مورد قطع رابطه با ایالات متحده و ناتو و نزدیک شدن به روسیه و چین، ایدئولوژیک و اغراق آمیز تلقی شده است. از سوی دیگر، با وجود تمام انتقادات، طیف گسترده ای متشکل از دانشگاهیان، استراتژیستها، سیاستمداران و اکثریت مردم، با ادله رئالیستی و مدیریت بحران موفق ماندن در ناتو و حفظ روابط استراتژیک با ایالات متحده را به عنوان موضع خود برگزیده اند. نبود جایگزینی در مقابل روابط با ناتو و ایالات متحده در مقطع کنونی و عواقب بسیار شدید خروج ترکیه از بلوک غرب، نقطه حرکت و استدلال اصلی این طیف گسترده که در مقیاس وزن سنگینی دارد، به شمار می آید.

در حال حاضر تصمیم مبنی بر حفظ روابط با ایالات متحده و ناتو در سطح استراتژیک، سیاست رسمی ترکیه را تشکیل می دهد. با این حال، پس از کودتای نافرجام از ۱۵ ژوئیه ۲۰۱۶ با عبور دولت اردوغان از سیاستهای نوعثمانیگرایی و اتخاذ یک مشی رئالیستی در امور داخلی و حوزه سیاست خارجی، این کشور به ویژه در رابطه با مسائل منطقه ای، یک سیاست مبتنی بر چند جانبه گرایی را آغاز کرده است. یکی از مولفه های این سیاست چند جانبه گرایی را نیز روابط ترکیه با روسیه تشکیل می دهد که رو به توسعه است و حالت استراتژیک به خود می گیرد. به این صورت، اگر نگرانیهای واشنگتن ناشی از روابط ترکیه با روسیه از سویی و فعالیتهای مخرب احتمالی گروه مستقر در نهادهای استراتژیک ایالات متحده که به عنوان عنصر ضد اردوغان در سازماندهی کودتای نافرجام ۱۵ جولای نقش داشت، از سوی دیگر در نظر گرفته شود، می توان پیش بینی کرد که این دو کشور در روابطشان، تنش و بحرانهای دیگر را نیز تجربه خواهند نمود.

منابع

- 1) İşyar, Ömer Göksel, Definition And Management Of İnternational Crises, Perceptions , Winter 2008.
- 2) Walker, Stephen G. Buhran, Danışname-i Revabıt-i Beynel Milel ve Siyasete Cihan, Martin Griffiths, Tercüme: Ali Rıza Tayyib, Neşr-i Ney, Tahran, 1388.
- 3) İşyar, Ömer Göksel, Definition And Management Of İnternational Crises, Perceptions , Winter 2008.
- 4) Topal, Coşkun, Soğuk Savaşın İlk Yıllarında Türkiye-ABD İlişkilerinde Ekonomik Yardımların Etkisi, KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 6, 2013, s. 112.
- 5) Bayram, Mürsel, Soğuk Savaş Dönemi Türk-Amerikan İlişkilerinin Sürekliliğinde Askerî Darbelerin Rolü, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y.2015, C.2, S.1, s.31-43.
- 6) İzmir, Bahar, Türk-Amerikan İlişkilerinin Son Baharı: John F. Kennedy'nin Başkanlığı ve Türk Basını (1960-1963), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 61, Güz 2017, s. 179-205.
- 7) Bozkurt, İbrahim, Türk Kamuoyunda Amerika İmgesi (1945-1980), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, 2008, s. 361.
- 8) Ayata, Ali, Ortadoğu Perspektifinden Türkiye-ABD ilişkilerinin Yeni Boyutu, Akademik Bakış Dergisi, Sayı. 22, 2010.
- 9) Ali Ayata ve Murat Ercan, Soğuk Savaş Sonrası Ortaya Çıkan Bölgesel Sorunlar Bağlamında Türkiye-ABD İlişkilerinin Kazandığı Yeni Boyutlar, Bilgi(15) 2007 / 2 : 18-32.
- 10) Erdem, Murat, 11 Eylül Sonrası Türk-Amerikan İlişkileri ve Karikatüre Yansıması, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 40 / Bahar 2015.
- 11) Armağan, İsmail, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Dış Politikası - Obama Dönemi ve Ak Parti, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Haziran 2012 Cilt:3 Sayı:2.

- 12) Kurtbağ, Ömer, Obama Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri: Model Ortaklıktan Eksen Kaymasına İniş Çıkışlar ve Ayrışan Çıkarlar, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2015, Yıl: 3, Cilt:3, Sayı:2.
- 13) Kanat, Kılıç Buğra; Michalke, Keri Lyn; Hannon, Jackson, Türkiye-ABD ilişkileri ve Yeni ABD Yönetimi, Seta, Analiz, Ocak 2017, Sayı: 187.
- 14) Duran, Buranettin, Suriye bağlamında Türkiye-ABD ilişkileri ciddi bir krize girdi, 07.02.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/prof-dr-duran-suriye-baglaminda-turkiye-abd-iliskileri-ciddi-bir-krize-girdi/1056671>
- 15) Kanat, Kılıç Buğra; Michalke, Keri Lyn; Hannon, Jackson, Türkiye-ABD ilişkileri ve Yeni ABD Yönetimi, Seta, Analiz, Ocak 2017, Sayı: 187.
- 16) McConnell, Adam, 2018'de Türkiye-ABD İlişkileri, Mütercim: Ömer Çolakoğlu, 07.02.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/2018de-turkiye-abd-iliskileri/1056521>
- 17) <https://www.yeniakit.com.tr/haber/cumhurbaskani-erdogan-yeni-harekat-icin-tarih-verdi-413282.html>, 13.1.2018.
- 18) Hatimoğulları, Tülay, <http://siyasihaber3.org/15-temmuz-darbe-girisiminde-ipler-kimin-elinde>, 25.07.2016.
- 19) <https://odativ.com/darbe-nato-ussunden-koordine-edildi-0812161200.html>, 08.12.2016
- 20) Dottori, Germano, <https://tr.sputniknews.com/analiz/201607241024062771-abd-turkiye-darbe-girisimi-basari/> 24.07.2016.
- 21) Barkey, Henri, <http://odativ.com/atilan-kisiler-amerikaya-yakin-komutanlardi--0402171200.html>, 04.02.2016.
- 22) Assange, Julian <https://www.aydinlik.com.tr/assange-darbe-girisiminin-ardinda-abd-ve-arabistan-var>, 08.08.2016.
- 23) <http://odativ.com/turkiyede-amerikan-ajanlari-cirit-atiyor-2610161200.html>, 26.10.2016.
- 24) Selvi, Abdülkadir, <https://www.aydinlik.com.tr/turkiye/2016-aralik/turkiye-yi-yonetenlerde-nato-darbesi-kanaati-var>, 28.12.2016.

- 25) <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201711231031118955-turkiye-gulen-iade-abd-basvuru/23.11.2017>.
- 26) Yücel, Hasan, “ABD, Mehmet Hakan Atilla’ya Karşı” Davasının Hukuki Meşruluğu, Seta-Perspektif, Sayı: 184, Aralık 2017.
- 27) <http://www.diken.com.tr/eski-halkbank-yoneticisi-atillaya-32-ay-hapis-cezasi/> 16/05/2018.
- 28) <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201805171033482199-bozdag-atilla-davasi/17.05.2018>.
- 29) <https://odativ.com/hakan-atilla-davasinda-sicak-gelisme-16051800.html>, 16.05.2018
- 30) Yücel, Hasan, “ABD, Mehmet Hakan Atilla’ya Karşı” Davasının Hukuki Meşruluğu, Seta-Perspektif, Sayı: 184, Aralık 2017.
- 31) <https://tr.sputniknews.com/columnists/201707181029334277-abd-turkiye-s-400-rusya-fuze-savunma-sistemi-anlasma-fikri-isik-nato-rosoboronexport-ortadogu-tehdit-isis-deas-pkk-irak-iran/> 18.07.2017.
- 32) <https://tr.euronews.com/2017/12/29/s-400-icin-imzalar-atildi>
- 33) Kasapoğlu, Can, Türkiye’nin S-400 İkilemi, EDAM Dış Politika ve Güvenlik Kağıtları Serisi 2017/5, Temmuz 2017.
- 34) <http://www.haber7.com/dunya/haber/2637811-abdden-itiraf-tehdidin-asil-sebebi/?detay=1>, 31.05.2018.
- 35) Özgül, Levent, Derin kriz: S-400 mü, F-35 mi? <http://www.kokpit.aero/s400-mu-f35-mi>, 5/08/2018.
- 36) <http://www.haber7.com/dunya/haber/2637811-abdden-itiraf-tehdidin-asil-sebebi/?detay=1>, 31.05.2018
- 37) <https://tr.sputniknews.com/abd/201808021034564636-abd-senatosu-f35-yaptirim-karari/02.08.2018>.
- 38) <http://www.diken.com.tr/s-400leri-alacagiz-diyen-erdogan-f-35ler-verilmezse-uretiriz/> 31/08/2018.

- 39) Aslan, Murat, F-35 Projesi Gölgesinde Türkiye-ABD İlişkileri, Seta Perspektif, Sayı: 205, Haziran 2018.
- 40) ORDAF Araştırma Grubu, Rahip Brunson Davası: Türkiye-ABD İlişkilerinin Çıkmazı, Eylül 2018 | 15.
- 41) <http://www.ihha.com.tr/haber-son-dakika-abdden-turkiyeye-yaptirim-aciklamasi-736301/01> Ağustos 2018.
- 42) <https://www.ulusal.com.tr/gundem/turkiye-den-abd-ye-misilleme-malvarliklari-dondurulacak-h208006.html>, 04 Ağustos 2018.
- 43) <http://t24.com.tr/haber/abd-ile-on-mutabakat-saglandi,673817>, 07 Ağustos 2018.
- 44) Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması, Kadir Has Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Merkezi, 6 Haziran 2018.
- 45) <http://www.ekrangazetesi.com/haber/12792/turkiyede-amerikan-karsitligi-olculdu-iste-sonuclar.html>, 2018-02-06.
- 46) <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/saygin-arastirma-sirketinden-global-tehdit-anketi-turkiyede-abd-cikti-40538828>, 03.08.2017.
- 47) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40506349>, 5 Temmuz 2017.
- 48) <https://www.amerikaninsesi.com/a/amerikan-dusunce-kuruluslarindan-turkiye-arastirmasi/4254008.html>, 14 Şubat 2018.
- 49) Adam Taylor, What Hillary Clinton's book says about 16 world leaders, https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/06/11/what-hillary-clintons-book-says-about-16-world-leaders/?noredirect=on&utm_term=.d7efc1a138c8
- 50) <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>
- 51) Edelman, Eric and Sullivan, Jace, Turkey Is Out of Control. Time for the U.S. to Say So, <https://www.politico.com/magazine/story/2018/02/13/turkey-us-trump-policy-syria-216972>, February 13, 2018.

- 52) Rubin, Michael, Turkey's Coming Chaos, <http://www.aei.org/publication/turkeys-coming-chaos/> June 29, 2017.
- 53) Karabağ, Mehmet, Rus Emperyalizmi İçin Yeni Bir İdeoloji: Neo-Avrasyacılık, <http://www.bilgesam.org/incele/1071/-rus-emperyalizmi-icin-yeni-bir-ideoloji--neo-avrasyacilik/#.W9bSCdIzbIU>, 20 Mayıs 2009.
- 54) Yılmaz, Salih, Yeni Avrasyacılık ve Rusya, SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI DERGİSİ, Bahar/Spring 2015-Sayı/Issue 34, s. 114.
- 55) Çaman, Mehmet Efe, Erdoğan, Avrasyacılar ve Rusya Üçgeninde 15 Temmuz ve Sonrası, <http://www.tr724.com/erdogan-avrasyacilar-rusya-ucgeninde-15-temmuz-sonrasi/9> Kasım 2017.
- 56) Çetin, Hilmi, Türkiye'de Natoculuk ve Avrasyacılık, <https://www.timeturk.com/turkiye-de-natoculuk-ve-avrasyacilik/yazar-786163>, 24.11.2017.
- 57) Kerem Yıldırım, Türkiye'de Avrasyacılığın Kökenleri, <https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/kerem-yildirim/2016-aralik/turkiye-de-avrasyaciligini-kokenleri>, 1.12.2016
- 58) Eren Öztürk, <http://inciraltitarih.com/avrasyacilik-turkiyedeki-teori-pratigi/>
- 59) <https://tr.sputniknews.com/columnists/201711211031090410-turkiye-nato-ayrilisi-avrupa-avrasya-sonun-baslangici-skandal-recep-tayyip-erdogan-ataturk-guvenlik-rusya-gorus-analiz/21.11.2017>.
- 60) Doster, Barış, https://tr.sputniknews.com/ceyda_karan_eksen/201611251026010367-turkiye-avrasya-korfez-ab-iliskileri/25.11.2016.
- 61) Lüle, Zeynel, NATO'dan çıkmalı mı?, <http://t24.com.tr/yazarlar/zeynel-lule/natodan-cikmali-mi,19478>, 12 Nisan 2018.
- 62) Duran, Burhanettin, <https://www.setav.org/turkiye-natodan-ayrilmali-mi/20> Kasım 2017.
- 63) Yalçın, Hasan Basri, NATO'nun Türkiye için Stratejik Önemi, <https://www.youtube.com/watch?v=E6f5kw1P8jY>, Nov 21, 2017.
- 64) Lüle, Zeynel, NATO'dan çıkmalı mı?, <http://t24.com.tr/yazarlar/zeynel-lule/natodan-cikmali-mi,19478>, 12 Nisan 2018.